

NORDISK REVY

tidning för vetenskaplig kritik och universitetsangelägenheter
under medverkan af

Prof. A. M. Alexanderson, Prof. H. N. Almqvist, Bibl.-aman. A. Andersson, Fil. Dr. C. Appel, Fil. Kand. R. Arpi, Doc. S. A. Arrhenius, Fil. Lic. A. Bendixson, Doc. J. E. Berggren, Fil. Dr. M. Billing, Labor. M. G. Blix, Doc. K. H. Blomberg, Lektor S. J. Boëthius, v. Bibliotekar. A. L. Bygdén, Prof. E. C. H. Clason, Prof. P. T. Cleve, Doc. O. A. Danielsson, Fil. Dr. H. Juhlin Dannfelt, Doc. D. Davidson, Bibliotekar. A. C. Drolsum, Doc. J. A. Ekman, Doc. A. Erdmann, Doc. K. B. J. Forssell, Akad.-Adj. P. A. Geijer, Prof. C. Goos, Prof. F. Gustafsson, Prof. J. Hagströmer, Prof. S. F. Hammarstrand, Prof. S. E. Henschen, Prof. H. H. Hildebrandsson, Prof. Edv. Hjelt, Prof. H. Hjärne, Fil. Kand. K. H. Karlsson, Lektor O. V. Knös, Prof. I. S. Landtmanson, Prof. L. F. Leffler, Bibl.-aman. C. H. E. Levenhaupt, Bibl.-aman. E. H. Lind, Doc. J. A. Lundell, Prof. C. G. Lundquist, Doc. A. N. Lundström, v. Häradsh. C. O. Montan, Prof. C. R. Nyblom, Doc. J. F. Nyström, Prof. O. Pettersson, Doc. K. Piehl, Fil. Kand. E. Rosengren, Doc. A. F. Schagerström, Doc. F. von Schéele, Doc. J. H. E. Schück, Lektor J. af Sillén, Doc. S. A. H. Sjögren, e. o. Bibl.-aman. C. G. Stjernström, Prof. U. R. F. Sundelin, Lektor A. L. A. Söderblom, Prosekt. J. H. Théel, Doc. E. Trygger, Lektor P. J. Vising, Doc. C. Wahlund, Doc. O. Widman m. fl.

utgifven af
Docenten **Adolf Noreen**, Upsala.

FÖRLÄGGARE: R. ALMQVIST & J. WIKSELL.

UPSALA R. ALMQVIST & J. WIKSELL'S BOKTRYCKERI.

Juridik.

Gran, J., Fonctionnement de la justice militaire dans les différens états de l'Europe. I: VII+207 ss. II: II+187 ss. Christiania 1884, Mallings. Pr. 7 kr.

Inom rättsvetenskapen riktas sträfvandena allt mer och mer på jämförande undersökningar af de skilda sätt, på hvilka olika lands lagstiftningar sökt att ordna samma rättsförhållanden. Och det är ej blott för den vetenskapliga utredningen dylika jämförelser erbjuda stort intresse och äro af synnerlig betydelse, utan äfven för lagstiftaren utgöra de i allmänhet nödiga förutsättningar för en omsorgsfull behandling af de uppgifter, som skola lösas. I och för lagstiftningsarbetena insamlas visserligen dylikt material i ganska stor omfattning, men antingen bearbetas det ej eller ock begränsas det i mindre lätt tillgängliga och litet kända betänkan. Med synnerlig tillfredsställelse måste man hälsa hvarje företag att i bearbetadt skick framlägga detta material för allmänheten. Med lifligt erkännande må därför också framhållas den norske auditören Grans omfattande jämförande framställning af de militära processordningarna i Europas särskilda stater — endast Serbien, Rumänien, Grekland och Turkiet har förf. förbigått i syfte att framdeles behandla äfven dessa lands militärjustis jämte några utomeuropeiska stater. För hvarje folk, som vill upprätthålla sin maktställning eller självständighet, är försvarsväsendets ändamålsenliga ordnande i vår tid en angelägenhet af största vikt, och särskildt måste med hänsyn till de stora skaror af medborgare, som enligt den allmänna värneplikens idé indragas i krigsmaktens leder, synnerlig omsorg ägnas åt det militära rättegångsväsendets ordnande på det mest lämpliga sätt. Litet hvarstades i den civiliserade världen måste därför förf.s arbete vara särdeles välkommet, då det innehåller den första omfattande redogörelse af denna

art, som publicerats, och därjämte utgifvits på franska språket. Förf. synes också på ett förtjänstfullt sätt hafva löst sin uppgift. Man får af förf.s framställning ett bestämdt intryck af, att han sorgfälligt och med god urskilning behandlat sitt rika material och noggrant återgivit de främmande landens lagstiftning; med afseende å ett par land är också framställningens tillförlitlighet vitsordad genom officiella intyg. Särskildt synes förf. hafva ganska väl lyckats att undgå den med dylika arbeten förenade stora svårigheten att med afseende å de skilda landen åstadkomma en jämn och likformig framställning. Förf.s öfversikter äro utmärkta för mycken reda och öfverskådlig het. Att förf. jämväl i korta drag angifvit militärjustisens historiska utveckling, ökar hans arbetes värde och intresse icke litet, om ock dessa öfversikter äro knapphändiga. I hög grad skulle bokens användbarhet otvifvelaktigt hafva ökats, om förf. funnit lämpligt att däri angifva den viktigaste litteratur i ämnet, som för hvarje land finnes att tillgå. B.

Nationalekonomisk Tidsskrift, udg. af Wilh. Scharling, Aleksis Petersen—Studnitz og Harald Westergaard. N. R. 1. J. Schovelin, Toldreformer og Industrien. Rubin, Folketællingslisterne d. 1 Febr. 1885. Tietgen, Vor økonomiske situation. — M. m.

Getz, B., Om en forandret rettergangsmåde i straffesager med særligt hensyn til jurykommissionens lovudkast. XI + 176 ss. Kristiania 1885. Alb. Cammermeyer Pr. 2 kr.

v. Holtendorff, F., Den europæiske folkeret. Med forfatterens samtykke oversat af Francis Hagerup. VIII + 150 ss. Kristiania. Alb. Cammermeyer 1885. Pr. 2,40.

List of swedish vessels (code list, containing the names &c. of swedish ships), to which signal letters of the

commercial code of signals have been allotted. 103 ss. Stockholm, 1884. P. A. Norstedt & Söner.

Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående stämpelafgiften, gifven den 9 aug. 1884. 22 ss. Stockholm 1884.

Kongl. Maj:ts förnyade nådiga förordning angående expeditionslösen, gifven den 7 dec. 1883. 15 ss. Stockholm 1884.

Historia.

Hildebrand, Hans, Sveriges medeltid, kulturhistorisk skildring. Del. I, h. 1—5; II, h. 1. Stockholm 1879—85. P. A. Norstedt & Söner.

Uti detta stora verk har utgifvaren, riksantikvarien Hans Hildebrand, satt som sitt mål att gifva en kulturhistorisk skildring af Sverges medeltid. Det är en ganska anseelig tidrymd, mer än 500 år, som denna skildring omfattar, ty förf. har ansett lämpligast att leda sin skildring tillbaka ända till den tid, då de första spåren af de för medeltiden karakteristiska krafterna visa sig här i Sverge, och fram till deras slutliga upphörande, d. v. s. från början af 1000-talet, då katolicismen började få egentligt inträde i Sverge, till medlet af 1530-talet, då reformationen fått fast fot och renässansens svallvågor började hit framtränga.

Förf. inleder sin skildring med en framställning af de allmänna drag, som karakterisera den europeiska medeltiden, och först därefter öfvergår han till framställningen af, huru dessa uppenbara sig i utbildningen af Sverges förhållanden, men han inskränker sig ej därvid endast till medeltidens Sverge, utan han medtager äfven de nu svenska landskap, som under denna tid tillhörde Norge och Danmark, hvarigenom han äfven erhåller en osökt anledning att framställa en jämförelse mellan förhållandena i Sverge och dem i Norge och Danmark. Att förf. äfven medtagit Finland, faller af sig själf.

I sin första bok behandlar förf. landsbygden och gifver där till en början en intressant och utförlig skildring af landets och vattnets samt skogens och den odlade jordens olika utbredning under medeltiden emot nu. Särskildt fäster han uppmärksamheten vid Upland och dess många för dåtidens samfärdsel så viktiga vattenleder, som nu försvunnit. Dylka vattenvägar utgjorde under medeltiden de förnämsta kommunikationslederna, då däremot skogarna, som då intogo en vida större yta än nu, lade det största hinder i vägen för samfärdseln ej allenast mellan de skilda landen utan äfven mellan häraden. — Därefter gifver förf. en framställning af Sverges indelning i land och hundaren eller härad samt senare i socknar och skildrar, huru den odlade bygden genom utflytningar och rödjningar altmera utvidgades, och fäster sig därvid särskildt vid *torpen* och de med dem beslägtade benämningarna *boda*, *bråten*, *bol*, *säter* och *sel*, samt dessas ursprungligen olika betydelse. Här må i förbigående anmärkas, att förf. ej omnämt, att det af flere handlingar från 1300-talet tydligen framgår, att *bolstad* åtminstone i mellersta Sverge kunde hafva samma betydelse som *torp*. För att visa, i huru hög grad bygden redan under medel-

tiden genom odling utvidgades, uppställer förf. å ss. 54 och 55 i tre kolumner en jämförelse mellan förhållandena 1290, 1560 och 1877. Öfver de i dem meddelade siffrorna lemnas dock altför ofullständig förklaring, så att man för att rätt förstå dem måste från annat håll förskaffa sig underrättelse om deras betydelse. Därefter beröres odlingsarbetet i Norrland och Finland, och förf. söker på grund af Peterspenningens storlek beräkna Sverges folkmängd, och han visar därvid huru hårdt digerdöden härjade. Då Sverge (Finland, Norrland och Värmland undantagna) tiden närmast före år 1350 hade omkring 522,720 invånare, hade deras antal omkring 1353 sjunkit ned till omkring 315,910. 1560 har det återigen stigit till omkring 1,034,770.

I de tre följande kapitlen (2—4) skildrar författaren allmogen och dess klasser samt ättens betydelse och vikingafärderna m. m. Han följer därvid bonden i hans lif från vaggan och till grafven, samt lemnar en intressant redogörelse för årets lopp och de många hälgdagarna, skildrar vidare bondens bostad och bohag, kläddräkt och smycken, mat och dryck, nöjen och arbeten, hvarvid han får tillfälle att beröra såväl åkerbruket och hemslöjden, hvilkas historia i enstaka punkter belyses, som jakten och fisket. Härvid redogör förf. äfven för husdjuren och anför spridda prisuppgifter å dem. Dessa äro dock altför obestämda, för att man af dem skulle kunna draga någon slutsats om deras vanliga värde. Så t. ex. anföras pris å hästen växlande mellan 3 och 400 mark. Af handlingar från senare hälften af 1300-talet framgår dock att en häst, duglig i krigstjänst, i allmänhet betalades med 10 å 14 mark, då däremot priset å böndernas växlade mellan 7 och 10 mark.

I det femte kapitlet redogör författaren för jordindelnigen och de skatter, hvaraf allmogen tyngdes. Detta kapitel, utan tvifvel ett af de svåraste att fullt tillfredsställande skriva, öfverflödar af en massa värdefulla detaljuppgifter och innehåller äfven en mängd beriktiganden till såväl Schlyters som Styffes framställningar. Så visar förf., att Schlyter oriktigt tolkat *skip* som *skipvist* samt likaledes oriktigt skilt mellan *ha* och *hamna* samt *ar* och *hamna* och äfven gifvit en oriktig tolkning af *tingslamen*. Hufvudintresset tager dock författarens redogörelse för *attungens* betydelse i Östergötland, och det synes oss, som förf. här till full evidens bevisat den ursprungligen betyda en åttendedel af byn och ej af hamnan enligt Styffes åsikt. Det enda vi skulle kunna anmärka emot detta kapitel är, att författarens framställning ej alltid är så redig som önskligt vore, i följd hvaraf det är svårt att få en fullt klar överblick af det hela. — De båda följande kapitlen ägnas åt de egentliga finnarnes förhållande till Sverge samt åt lapparne och de svenska kolonierna i Estland och Lifland och på öarna därutanför.

Förf. öfvergår därefter att i sin andra bok behandla *städerna, de privilegierade näringarna och samfärdseln*. I de båda första kapitlen sysselsätter han sig med städerna, deras invånare och styrelse samt handverket, hvarvid han ständigt uppdrager en jämförelse med de tyska förhållandena och visar, huru mycket utvecklingen af stadsväsendet i Sverge stod efter det i utlandet. Att i detalj redogöra för författarens utmärkta skildring skulle

leda oss altför långt. Vi vilja endast påpeka, att förf. gör troligt, att det äfven i Sverge funnits en viss skillnad mellan *civitates* och *villæ forenses*. En mängd viktiga rättelser lemnas äfven till *Troels Lund*, hvars skildring i mycket hvilat på hypoteser. Vidare må påpekas författarens redogörelse för skatterna och städernas ämbetsmän samt den beskrifning han lemnar af medeltidens Stockholm och de svenska handverkareämbetena, hvarvid särskild uppmärksamhet må fästas vid de på detaljer och värdefulla uppgifter synnerligen rika framställningarna af *glasmästarena*, *guldsmederna* och *pärlstickarna*. — Det följande kapitlet, om samfärdseln, är ännu ej fullt afslutadt, hvarför det torde vara för tidigt att här ingå på något närmare bedömande däraf. Antydningssvis må dock nämnas, att det synes lofva att blifva ett af de mest värdefulla.

Uti den andra delen, hvaraf första häftet är utkommet, behandlas de högste i samhället, och i dess första kapitel allt som rör konungen. Af de hittills utkomna häftena är detta jämte kapitlet om skatterna det i rent historiskt afseende viktigaste. Vi vilja här endast fästa uppmärksamheten vid några spridda drag, där författaren förfullständigt eller beriktigt föregående åsikter. Förf. anser troligt, att Sverge redan från urminnes tid varit valrike, samt att Attundaland och Tiundaland ursprungligen ensamma förrättat konungavalet och påpekar, att liksom konungen på Mora ting valdes, han äfven där skulle vrakas. Konunga-kröning anser förf. hafva ägt rum äfven före 1210, och vid redogörelsen för konungadömet insigier nämnes äfven riksvanden, hittills så godt som förbisedd, och klädedräkten. Den ej förut tillräckligt beaktade skillnaden mellan Svea-hertigen och hertigen öfver ett visst landskap framdrages skarpt. Den förra intog en ställning mellan konungen och rådet samt efterträdde i sin myndighet den forne jarlen. Rådet anser förf. i motsats mot professor Alin redan i början af 1200-talet vara utbildadt som särskild institution. Beträffande den lilla rådslängd från slutet af 1200-talet, som meddelas, må anmärkas, att Knut Matsson otvifvelaktigt aldrig var drots; drots titeln, som i en enda handling tillägges honom, bör utan tvifvel föras till den jämte honom nämde Magnus Ragvaldsson. Af denne sist nämdes sigill finnes i en af L. Sparres kopieböcker en ritning kvar, som visar att han förde tre rutor i vapnet. — En särskild uppmärksamhet ägnar förf. åt konungens domsrätt, hvilken framträder redan i medeltidens begynnelse. Denna domsrätt stod till en del vid sidan af och till en del öfver dem, som häradets och landets ting utöfvade. Redan från 1200-talet framträder äfven en viss benägenhet för en instans-ordning. Till sist redogöres i detta kapitel äfven för konungadömet öden under medeltiden. — Det därpå följande kapitlet om stormännen är ännu ej afslutadt.

Beträffande arbetets yttre utstyrelse är denna i alla afseenden prydd och motsvarar till fullo arbetets värdefulla innehåll. K.

St Clair Feilden, Henry, A short constitutional history of England. Oxford 1882, 318 sid. 6 kr.

För den som önskar erhålla en kortfattad, på de nyaste forskningarnas resultat stödd, framställning af den

engelska författningens historia torde ej något bättre arbete kunna rekommenderas än ofvanstående. Förf., en lärjunge till Stubbs, beherskar fullkomligt det vidlyftiga ämnet och har förstätt att inom få sidor sammanfatta en otrolig mängd data och fakta. Detta gör arbetet visserligen icke lättläst, men i stället så mycket instruktivare. Det torde ej finnas många till ämnet hörande frågor, om hvilka icke upplysningar lämnas, koncisa men klara och tydliga. Ett vidlyftigt och noggrant register, omfattande ungefär ett tusen titlar, underlättar bokens användande i hög grad. Arbetet är så uppställt, att hvarje institut behandlas för sig, hvilket utan tvifvel är den lämpligaste anordningen i en så kort lärobok, ty den eljes vanliga periodindelningen medför ofta nog den olägenheten, att sammanhanget i den historiska utvecklingen ej framstår så klart som önskvärdt är. Vidlyftigast behandlas, såsom naturligt är, parlamentets historia. Såsom exempel på hvilken mängd uppgifter förf. meddelar kan nämnas, att under rubriken *taxation and finance* bl. a. uppräknas alla bestämmelser rörande spanmålshandeln från medeltiden ända fram till Rob. Peels lag.

I tvänne tillägg redogöres dels för de viktigaste kort och statuter, som röra Englands författning, hvarvid innehållet i hvarje särskild paragraf omnämnes, dels för de förnämsta rättegångar, hvilka haft betydelse för författningens utveckling. J. Fr. N.

Dagbog for Norge for aaret 1884. 70 ss. Kristania, Alb. Cammermeyer, 1885. Pr. 1 kr.

Bruun, Chr., Gunde Rosenkrantz. Et bidrag til Danmarks historie under Frederik den tredie. VII + 251 ss. Kjøbenhavn 1885. G. E. C. Gad.

Friedlander, A. E., Henri Taine som historiker. Kritiska studier. I. Taines historiska metod. II + 40 ss. Lund 1885. Gleerupska universitetsbokhandeln.

Literaturhistoria.

Lagus, Wilh., Skalden Johan Henrik Kellgrens finska lefnadsminnen. 360 ss. Helsingfors 1884. G. W. Edlund. Pris 4 kronor.

Det arbete, vi härmed hafva nöjet att anmäla, är tvifvelsutan ett bland de mera betydande, som på länge utgifvits rörande svensk litteraturhistoria. Kellgren är naturligen en af de personligheter, med hvilka forskningen oftast sysselsatt sig. Få skaldar hafva kraftigare än han ingripit i Sverges odlingshistoria, och man kunde i anledning däraf vara böjd att antaga, att föga eller intet vore att lägga till vår kunskap om honom. Men icke desto mindre föreligger nu här ett arbete, hvilket nästan helt och hållet upptages af nya, hittills okända eller åtminstone otillräckligt beaktade fakta rörande skaldens lif. Detta arbete är icke och vill icke vara någon fullständig monografi öfver Kellgren, utan sysselsätter sig, såsom äfven titeln anger, endast med skaldens finska lefnadsminnen och behandlar således just den del af hans lif, hvilken hittills ej varit — åtminstone här i Sverge —

tillräckligt känd. Denna begränsning, hvilken vid första påseendet synes skänka arbetet en tämligen osammanhängande form, innebär likväl i våra ögon en betydande förtjänst. Författaren har härigenom kunnat afhålla sig från att upprepa förut redan tillfyllest kända saker, — genom hvilka bokens omfång naturligen utan egentlig vinst skulle hafva svält ut till dubbla omfånget — utan i stället kunnat ägna hela sin uppmärksamhet åt det nya och betydande material han samlat. För den stora allmänheten blir boken härigenom kanske mindre njutbar, men skulle så vara, bör det alltid vara en tröst för författaren, att hans arbete för forskaren blifvit desto mera kärkommet. Det är svårt att särskildt framhäfva några vissa partier; alla äga de stort intresse. Den del, som kanske står i minsta sammanhang med själfva uppgiften, — åtminstone om man betraktar det sidoantal, som ägnas åt denna episod — är författarens skildring af bröderna Nordenskjöld, men å andra sidan har denna teckning i sig själf så stort intresse, att anmeldaren för sin del endast kan vara författaren tacksam för de många upplysningar han lämnat.

Något referat af ett så sakrikt arbete är svårt om ens möjligt att åstadkomma; och det kan också vara öfverflödigt, ty arbetet är af den beskaffenheten att det icke kan förbigås af någon, som önskar någon mera ingående kunskap i svensk litteraturhistoria. *H. S.*

Genmäle.

Till Redaktionen af Nordisk Revy.

Af förekommen anledning anhåller undertecknad ödmjuktigen om plats för följande upplysning.

Solande sig i hela glansen af sitt docentvetande — hvilket dock i föreliggande fall icke synes hafva räckt till — gör signaturen *H. S.* i Edert ärade blad en mig drabbande, föga artig anmärkning rörande »Verldslitteraturens historia», hvilken af Dr Karl Warburg anförts såsom källa för en uppgift om Holbergsliteraturen i Sverige. Saken gäller Salvii andel i den svenska öfversättningen af »Nils Klim».

I fall hr *H. S.* skulle vilja inkommodera sig med ett besök å Upsala Universitetsbibliotek, så torde han därstädes kunna få göra bekantskap med en handskrift: *Apelblad, Anonymi & Pseudonomi Sueciæ*, hvari uppgifves att Salvius, i egenskap af förläggare och boktryckare, före utgifningen granskat den af skolmästaren i Sättra, Roman, utförda öfversättningen af Holbergs snilleverk.

För en så lärd man, som hr *H. S.*, behöfver jag väl inte meddela den upplysningen att docenten, sedermera adjunkten *Apelblad* var samtida med vederbörande och att äfven Salvius var en literat person, kompetent att gå i land med ifrågavarande medverkan, men deremot torde det vara skäl att påpeka, att om »Verldslitteraturens historia» skulle meddelat utförliga bibliografiska kommentarier till de tusentals korta uppgifter, som deri meddelas, så hade detta arbete svält ut till ett alltför stort omfång, ingalunda motsvarande dess bestämmelse af ett populärt uppslagsverk.

Stockholm i mars 1885.

Arvid Ahnfelt.

I »Verldslitteraturens historia» p. 710 antecknar d:r Ahnfelt: (Nils Klim) »öfvers. på svenska af C. G. Roman jemte L. Salvius 1746».

I »Holberg i Sverige» skrifer d:r Warburg: »Såsom öfversättare nämnes (af Werlauff) Christian Gustavson Roman; enligt en annan uppgift (i Ahnfelts litteraturhistoria) skulle C. G. Roman och Lars Salvius hafva delat öfversättargörat». Med anledning häraf yttrades af mig i senaste häftet af Nord. Revy: »Intressant hade varit, om förf. meddelat någon annan grund än Ahnfelts väl tvätydiga auktoritet för Salvii del i Nils Klim», hvaraf framgår att jag aldrig ifrågasatt uppgiftens riktighet, men väl lämpligheten af att citera d:r Ahnfelt såsom auktoritet.

Apelblad yttrar: »In catalogo Biblioth. Cronstedtiana levi errore adscribitur Laurentio Salvio, qui versionem tantum polivit, quam negligentior fecit Christianus Gustavus Roman, quod in ejus libro de educatione liberorum p. 85 extra dubium ponitur.»

I Cronstedtska katalogen är boken upptagen under Salvii namn (mähända därför att den anonymt utgifvits på dennes förlag), men af Aurivillii hand äro följande ord tillagda: »Salvius har icke öfversatt denna resa utan Christian Gustaf Roman, som denne själf säger i sin Traktat om Barnauppfostran p. 85».

I Romans »Välmente Tanekar om Barna Upfostring» 1743 (ej 1749 som i Westerås St. Herd. och af Warburg uppgifves) p. 85 skrives: »Klimii iter substerraneum, den jag verterat och hoppas snart skola genom Trycket utkomma».

Slutligen kan anmärkas, att i de af Salvius utgifna »Lärda Tidningar» talas blott om öfversättaren till boken. Förläggaren nämnes ock, men utan att det uppgifves, att han haft någon del i öfversättningen. *H. S.*

Linder, N., Pseudonymen Jonas Grönström (Johan Alfred Wahlberg) och hans kritiska ströftåg. Ur svenska Familjjournalen 1885, med några ändringar och tillägg. 34 ss. liten 8:o. Stockholm 1885. (Ej i bokhandeln.)

Germaniska språk.

Burg, Fritz, Die älteren nordischen runeninschriften. Eine sprachwissenschaftliche untersuchung. 176 ss. 8:o. Berlin, Weidmannsche buchhandlung, 1885. Pr. 4 mark.

Det var onekligen ett företag, värdt ett uppriktigt tack från både fackmännens och den studerande ungdomens sida, då förf. af ofvanstående arbete i ett dylikt sammelvek hopförde och publicerade de viktigaste urnordiska inskrifterna. Dessa så ytterst värdefulla källor för icke blott den nordiska utan äfven den allmänt germaniska och jämförande indoeuropeiska språkforskningen hafva hittills varit svårtillgängliga i en grad som kanske intet annat forskningsmaterial på det hithörande området. Inskriftskopiorna innehållas nämligen nästan uteslutande uti Stephens' stora runverk, som är så dyrbart, att knappast någon enskild person har råd att köpa detsamma¹⁾; och

¹⁾ Denna olägenhet har nu i viss mån afhjälpts genom utgifvandet af Stephens' "Handbook of old northern runic monuments of Scandinavia and England. Abridged". 3 vols. 4:o. Illustrated. London, 1884. Pr. 48 mark.

den litteratur, som språkligt behandlar dessa inskrifter, är trots sitt icke synnerligen stora omfång dock så vidt kringsspridd i allehanda tidskrifter och lärda sällskaps publikationer och består till så stor del af smärre här och där inströdda fragmentariska notiser, att det verkliga äfven för den grundlige fackmannen är svårt att öfverblicka och sammanhålla, hvad till dessa ämnen hör. Därför är en sådan liten handbok, som förf. här bjuder, en kärkommen gåfva och bör särskildt för nybegynnaren och såsom grundlag vid akademiska föreläsningar och seminarieöfningar vara af stort gagn. Den själfständiga forskningen i de på detta område synnerligen talrika vetenskapliga problemen och gåtorna torde däremot icke hafva förts synnerligen mycket framåt genom förf:s arbete, som i alt väsentligt utgör en sammanfattning af och diskussion om de resultat, som redan vunnits af stormännen Bugge och Wimmer, under det att det innehåller ganska få nya uppslag och bidrag till undanrödjande af de frågetecken, som dock här i ovanligt stort antal träda forskaren under ögonen och bereda honom en visserligen ofta svår, men också oftast mycket tacksam samsättning.

Arbetets innehåll och anordning är följande. Efter att i en inledning hafva uttalat sig om bokens plan, förhållande till äldre litteratur m. m. öfvergår förf. till att behandla de urnordiska inskrifterna en för en, börjande med de schleswigska och fortgående till de danska, svenska och slutligen de norska. Förf. anser sig (s. 6 f.) här hafva meddelat en fullständig samling af de urnordiska inskrifterna (utom brakteaternas). Icke desto mindre saknar man: Jondalstenen från Hardanger i Norge (inskrift: **pieprodwinge**), se Stephens, Old. North. Run. Mon. III, 456, där emellertid naturligtvis en annan läsning af typerna postuleras. [Förf. synes öfverhufvud icke hafva begagnat Stephens' under förlidet år utgifna tredje del, lika litet som samme förf:s »Handbook», hvilket senare förhållande är mera anmärkningsvärdt, då detta arbete nu är nära ett år gammalt och bör lika väl hafva hunnit att användas som min förliden sommar utgifna Altisl. und Altnorw. grammatik, till hvilken förf. genomgående tagit hänsyn]; Skärkindstenen från Östergötland i Sverige, se Stephens, III, 26 f., 448 f. Närheimstenen från Jæderen i Norge kunde väl hafva åtminstone omnämnts, ehuru väl detta minnesmärke numera är förloradt (se Bugge, Årbøger 1871, s. 187, där åtminstone **stainaR** betraktas såsom säkert). Likaledes väntar man med skäl att få höra något om den största hittills i Norden funna brakteat, den präktiga Åsumbrakteaten från Skåne i Sverige (inskrift: **sneika-kaRfahi**; de två första runorna till sin läsning osäkra), afbildad och beskrifven i Vitt. Hist. och Antiqv. Akad:s Månadsblad 1882, s. 176 ff. — I fråga om hvarje särskild inskrift meddelar förf. såsom grundlag för sitt resonemang Bugges läsning och tolkning, hvartill förf. nästan alltid — om ock då och då under uttalande af vissa betänkligheter — ansluter sig, äfven i flere sådana fall, då andra tänkvärda tolkningsförsök ligga tämligen nära till hands. Den diskussion af inskriften, som sedan följer, sysselsätter sig väsentligen med utredning af formernas språkliga ställning, och vitnar förf:s framställning härvidlag både om grundlig beläsenhet och god me-

tod. Det öfvervägande referatmässiga föredraget är såsom sådant sakrikt och upplysande. I enskildheter kan man naturligtvis hafva ett och annat att anmärka vid förf:s framställning. Jag vill här blott påpeka några spridda exempel. S. 16 på tal om **R** förbigås utan vidare den af Sievers, mig m. fl. hyllade åsikten, att **R** var palatalt, icke såsom Hoffory och förf. antaga alveolart; den förra meningen hade åtminstone förtjänat en vederläggning. S. 19 borde Munchs ganska tilltalande tolkning af **holtingaR** såsom »holsteinare» hafva upptagits till diskussion; förf. icke ens omnämner densamma. Vid Lefflers i uppsatsen »Om *i*-omljudet» framställda mening, att i de nordiska språken *o* öfvergår till *i* före följande *i*, hvilken åsikt af förf. på flere ställen (s. 19, 24, 38) hyllas, torde numera icke ens upphofsmanen själf fasthålla. S. 20 står **holtingaR**, läs **hlewagastiR**. I det s. 38 f. behandlade **erilaR** beror väl *e* (i stället för *i*) på lån från den i ags. *eorl*, fs. *erl* uppträdande stamformen **erlō* och icke på någon förmåga hos *r* att hindra *e*s öfvergång till *i*, såsom Leffler i »I-omljudet» (men numera väl knappast vidare) antar och förf. håller för afgjort. S. 45 förbigås vid diskussionen af de urnord. svaga maskulinernas nominativ-ändelse *-a* det rimligaste — om också långt ifrån säkra — tydningsförslaget af de hittills framställda, nämligen K. Verners (Anzeiger für deutsches Alterthum, VII, 13), enligt hvilket man har att antaga utvecklingen *urgerm. ē > urnord. ā > yngre urnord. > e > isl. i*; en mening, till hvilken jag — om med rätt eller orätt, må lämnas därhän — anslutit mig i min Altisl.-Altnorw. gramm., där förf. — jag vet ej hvarför — tyckes finna mot hvarandra stridande uppfattningar vara uttalade rörande denna punkt. S. 82 borde i fråga om Istabystenens **haeruwulafiR** hänsyn hafva tagits till Brates — af förf. ej omnämnda — mening (Beiträge X, 74), som förefaller mig vida rimligare än Wimmers, som torde vara alldeles ohållbar, efter hvad Brate anf. st. utvecklar rörande brytningens ålder. S. 85 f. antas med all tillförsikt, att pret. *satte* uppkommit af **satida*, något som är åtminstone högst osäkert, ja osannolikt. S. 86 o. fl. rest, står **Tjurkö**, I. **Tjurkö**. I fråga om den s. 91 uttalade ovisheten rörande Tanum-inskriftens integritet jfr resultatet af S. Boijes undersökning (Bidrag till Göteborgs och Bohusläns fornminnen och historia, III, 259 ff.). S. 98 f. uppger Skåängstenen hafva **leugaR**, ehuru I. Undsets af förf. åberopade läsning är **lewgaR**. S. 104 anser förf. mitt återgifvande af Järsbärgsstenens **waritu** med isl. (*v*)**rito** (Altisl.-Altnorw. gramm. s. 191) vara oriktigt och tyckes mena, att det borde återges med (*v*)**rit**; att detta emellertid icke kan vara det rätta, framgår af isl. 3 pl. pret. ind. *bito* = got. *bitun*, där jag — liksom i 3 sg. pret. konj. *biti* = got. *biti* m. fl. fall vill förklara det skenbart oregelbundna bibehållandet af ultimavokalen såsom beroende på, att den i dessa fall ursprungligen förefintligen hufvudaksenten på ultima ännu i urnordisk tid där kvarstod. Att förf. s. 109 och s. 89 vill tillskrifva Tjurköbrakteatens **wurte** uttalet **worte**, sammanhänger väl med hans tämligen enstående skepsis i fråga om det urcherska *a*-omljudet, hvilket ju kräfver just 3 sg. **wurhte**, men 1 sg. **worhto** (Tunestestens **worahto**).

Härpå följer såsom Anhang I hvad anmälnaren för

sin del måste betrakta såsom bokens intressantaste parti, nämligen ett (20 sidd. långt) bref från Wimmer till förf., däri W. uttalar och delvis motiverar åtskilliga nya åsikter rörande intressanta punkter inom runforskningens område, såsom: att guldhornsinskriften — och andra älsta urnord. inskrifter — förskrifva sig snarare från tiden något efter än före 500 (hvilket också numera sedan åtskilliga år är Bugges mening); att den germanska runan för *j* är (liksom Wulfilas tecken) lånad direkt från lat. *G* och att Charnayspännets (och Istabystenens med ljudvärdet *a*) form för denna runa är dess älsta och ursprungligaste, hvaraf de vanligare formerna äro härledda; att runalfabetets första bildning måste nedflyttas till tiden omkring 200 e. Kr.; att urnord. **b**, **d**, **g** betecknar sångbara spiranter — något som jag också i min Altisl.-Altnorw. gramm. ansett mig böra utgå från — och icke mediala explosivor, samt att Wulfilas *b*, *d*, *g* hafva spirantiskt ljudvärde icke blott i mid- och slutljud, utan äfven i uddljudet (!); att de älsta forndanska runstenarna icke gärna kunna vara äldre än 800-talet. Alt detta förefaller slående riktigt. Däremot synes det mig mycket tvifvelaktigt, om W. har rätt i att utläsa Istabystenens **paiaR** som *pæR* och i sitt antagande, att denna inskrift är en jämförelsevis sen imitation af en verkligt urnordisk inskrift. Afgjort oriktigt lär det väl vara, då W. läser Istabystenens **haeru-** som *hegru-* (jfr ofvan), och då han från motsättningen **hadulaikaR** (Strand): **hapuwulafR** (Istaby) sluter till, att ljuden *ð* och *þ* sammanfallit (jfr den tvifvelsutan riktiga uppfattningen hos Bugge, Årbøger 1884, s. 87). — S. 158 not förekommer tryckfelet *WolpuewaþR*, läs *OwlþuewaR*.

Anhang II utgöres af en förteckning på de ställen inom den nordiska vetenskapliga literaturen, där ifrågasvarande inskrifter förut varit mer eller mindre behandlade. Denna lista är, såsom förf. själf medger, icke fullständig, men förf. förtjänar i alla fall mycket tack för hvad han verkligen lämnat; anmeldaren vet själf bäst, huru svårt det är att härutinnan uppnå absolut fullständighet. Jag meddelar här uppgift på några viktigare ställen, som förf. förbisett: *Björketorp* se V. Rydberg i Sv. Fornminnesföreningens tidskr. II, 234 ff.; *Gallehus* se Navneorden s. 41; *Istaby* se Hoffory, Arkiv II, 49, och Brate, Beiträge X, 74; *Kunghäll* se S. Boije, Bohusläns fornminnen III, 284 f.; *Räfsäl* se S. Boije, Bohusl. fornmin. III, 262 ff.; *Skåång* se I. Undset, Vidensk. Selsk. Thondhjem 1875, s. 29 (nämnes förut i arbetet men icke här); *Stentofte* se V. Rydberg, Sv. Fornminnesför. tidskr. II, 241 ff.; *Tanem* se Vidensk. Selsk. Thondhjem 1879, s. 93; *Tanum* se V. Rydberg, Bohusläns fornminnen I, 89 ff. och Sv. Fornminnesför. tidskr. II, 244 ff. samt S. Boije, Bohusläns fornminnen, III, 259 ff. och ändtligen W. Uppström, Gotiska bidrag, s. 12; [*Torvik* se Stephens, O. N. M. III, 405 ff.; *Tune* se Vigfusson & Powell, Corpus poeticum I, 572 f. och 436 samt Reader, s. 446;] *Vatn* se I. Undset, Vidensk. Selsk. Thondhjem 1875, s. 24 ff. och Wimmer, Udsigt over det philol.-histor. samfunds virksomhed i 1876—8, s. 19.

Arbetet afslutas med en index öfver alla i de behandlade inskrifterna förekommande urnordiska orden, hvilket tillägg icke obetydligt ökar bokens brukbarhet.

Ad. N—n.

Hoppe, Otto, Tysk-Svensk ordbok. Stereotyperad upplaga. Tredje och fjärde häftena (durchseufzen—hund) à 1 krona. Stockholm, P. A. Norstedt & Söner.

Matematiska vetenskaper.

van t'Hoff, J. H., Etudes de dynamique chimique. Amsterdam, Frederik Muller & C:o 1884. 215 sidd. 8:o.

Detta arbete, som är värdt den största uppmärksamhet, består af två väsentligen skilda delar: en föregående experimentell och en följande teoretisk. Den förra delen är dock af en ofantligt underordnad betydelse, oaktadt de många egendomliga och intressanta företeelser, som där behandlas.

Sedan förf. i raska drag framställt de matematiska lagarna för den kemiska omsättningen, hvarvid han helt och hållet ansluter sig till de s. k. massteorierna, tager han i den förra delen till sin väsentliga uppgift att uppsöka de störande inverknings, hvilka kunna föranleda oregelbundenheter i förloppet af dylika omsättningar. Han finner därvid, att om gaser reagera på hvarandra, de störande inverkningarna förefinnas i hög grad, hvilket däremot ej är förhållandet med vätskor, åtminstone om de ej äro alt för koncentrerade. Förf. kan ej lämna någon förklaring af denna egendomlighet, som också påpekats af Lemoine (detta fenomen står snarare i strid med såväl förf:s som L:s åsikter angående täthetens inflytande), utan synes förf. böjd att anse den samma mera som en tillfällighet. I detta fall tillåter sig dock ref. att hysa en afvikande åsikt. Vätskorna äro nämligen till stor del elektrolyter (hvilket däremot ej gäller gaserna), och därför förlöpa reaktionerna mellan vätskor med den af förf. påpekade anmärkningsvärda regelbundenheten.

I senare delen röjer förf. en utomordentlig talang att ställa en massa olika fakta i belysning från ett och samma håll och lyckas också med det jämförelsevis obetydliga experimentella material, som förefinnes, att skizzera en storslagen och harmoniskt anlagd plan öfver hela området för de kemiska reaktionerna. Oaktadt förf. redan förut vunnit en ofantlig ryktbarhet för sin förmåga att aflocka naturen dess hemligheter, ställes hans föregående verksamhet i denna riktning helt och hållet i skuggan af hvad han i ofvannämnda arbete åstadkommit. Hvilken skillnad mellan den nuvarande termokemiens förfäktare och författaren! De förra söka ängsligt undgå de fysiska fenomenen, som påstås störa de kemiska reaktionerna, och komma dock i kollision med dem på hvar annan rad. Helt annorlunda författaren. Följande Horstmanns ideer aftar han naturen den Janusmask, som termokemisterna envisats att påsätta henne. De fysiska värme fenomenen äro endast enkla, bättre kända specialfall af de kemiska. Ur de matematiska formlerna för sambandet mellan värmeutveckling, temperatur och kemisk omsättning finner han följande ytterligt allmängiltiga sats: »Hvarje jämviktsförhållande (équilibre) mellan två materiella systemer förändrar sig genom sänkning af temperaturen till förmån för det system, hvars bildande är förenadt med värmeutveckling». Här af följer åter, att

vid vanlig temperatur Berthelots »principe du travail maximum» endast gäller i flertalet fall, i alla fall endast vid den absoluta nollpunkten. Då ref. på helt andra grunder kommit till samma slutsats, som för öfrigt bestyrkes af en ofantlig massa experimentella data, kan ref. ej undgå att i detta fall fullkomligt dela förf:s åsikt. — Förf. inför utom de två vanliga ekvilibrierna ett tredje »équilibre des systèmes condensés», under hvilken rubrik allotropiska modifikation, smältningfenomenet och åtskilliga kemiska förhållanden med synnerlig finess behandlas. Vidare vill ref. påpeka den högst originella och vackra idén att lägga nedsättningen i ångans tryck, genom tillsats af främmande kroppar till den ångbildande vätskan, såsom utgångspunkt för affinitetsläran. Förf. antar, att en attraktion äger rum mellan den främmande kroppen och ångan. I detta fall är äfven ref. af en annan åsikt, nämligen den, som Raoult uttryckt, att detta fenomen är af helt och hållet fysisk natur. Ref. hyser den fulla öfvertygelsen, att denna fråga helt snart är mogen att lösas på rent dynamisk väg, hvilket vore så mycket mera välkommet, som på samma väg det generella problemet om växelverkan mellan elektrolyter funnit sin lösning. Ref. vill slutligen anmärka, att förf. lyckats på rent mekanisk väg bevisa, att affiniteten, d. v. s. det kemiska arbetet, ej blott är proportionellt mot värmeutvecklingen, utan äfven på ett fullt bestämt sätt en funktion af temperaturen. Därigenom har han lyckats förklara det förut såsom egendomligt ansedda fenomenet, att en stapels elektromotoriska kraft ej är proportionell mot värmeutvecklingen i densamma, utan tvärt om stundom kan vara af motsatt tecken. På detta sätt torde den strid, som förts mellan å ena sidan Berthelot, Thomsen och Exner m. fl. och å den andra Braun, Helmholtz och Edlund m. fl., ha vändt sig i hög grad till de senares förmån. Men å andra sidan förfaller det skäl, som åtskilliga af de senare i förberörda fenomen funnit mot den kemiska elektricitetsteorien, som tvärt om därigenom förstärkes, så att det är att förutse, att densamma en gång skall återvinna den plats, som den redan två gånger måst afstå åt kontaktteorien.

Ref. har genom ofvanstående skärskådande velat påpeka de storartade perspektiv, som genom förf:s arbete öppnats för en kommande forskning. Dess värre äro de, som arbeta inom denna uppblomstrande vetenskapsgren, ännu få, men äfven i detta afseende har man förmodligen att motse en förbättring, ty när Helmholtz, som är den tongifvande i den fysiska världen, på senare tider vändt sin uppmärksamhet åt detta håll, torde det ej dröja länge, förr än detta fält bearbetas af en massa flitiga forskare.

S. A.

Wijkander, Aug., Lärobok i fysik för de allmänna och tekniska läroverken. II. Läran om värmets och ljuset. Med 127 bilder och 138 problem. VI + 185 ss. Lund, 1885, C. W. K. Gleerup. Pr. 2,75 (klotband).

Tidskrift för Fysik og Chemi, udg. af Aug. Thomsen. 2 R. V, I: Odin T. Christensen, Ptomainerne eller Lig-Alkaloiderne. K. Prytz, P. la Cour's Mangefoldstelegraph i Amerika (2 Træsnit). — Meddelelse om udfaldet af det meteorologiske Instituts Eftermiddagsmedlinger, s. v. — M. m.

Naturvetenskap.

Zopf, W., Die Spaltpilze. Nach dem neuesten Standpunkte bearbeitet. Dritte sehr vermehrte und verbesserte Auflage. 127 p. 8:o. Mit 41 Holzschn. E. Trewendt, Breslau 1885.

Zopf, W., Die Pilzthiere oder Schleimpilze. Nach dem neuesten Standpunkte bearbeitet. Separat-abdr. aus der Encyklopædie der Naturwissenschaften. Mit 52 Holzschn. E. Trewendt, Breslau 1885.

Bakteriologien har redan blifvit en särskild vetenskap för sig. Visserligen äro de institut och lärarekrafter, öfver hvilka den förfogar, ännu icke så många, men vid åtskilliga utländska universitet, såsom München, Göttingen, Wiesbaden och Breslau, för att icke tala om Köpenhamn, lemnas redan särskild undervisning i metoderna för bakterieundersökningar, dels i de botaniska instituten dels åter i de patologiska och hygieniska. Den hithörande literaturen har också redan vuxit till ett omfång, som mången äldre vetenskap torde sakna, och hvarom man kan bilda sig någon föreställning vid en blick på literaturlistan i Zopfs förnämnda arbete, hvilken emellertid icke gör några anspråk på fullständighet.

Då denna litteratur emellertid till väsentlig del ingår i de mest skilda vetenskapliga tidskrifter och handlingar, har Zopfs ofvannämnda sammanfattande arbete öfver bakterierna, »die Spaltpilze, nach dem neuesten Standpunkte bearbeitet», öfverallt blifvit mottaget med stort bifall och redan utgått i flere upplagor. I mars 1883 utkom nämligen den första upplagan och i februari detta år den tredje, betydligt tillökad och omarbetad.

Förf., som redan förut gjort sig väl känd genom speciella arbeten på de lägst stående organismernas svåra område, lemnar i detta sitt arbete en öfversiktlig framställning af bakteriernas morfologi, fysiologi, undersökningsmetoder, utvecklingshistoria och systematik.

Första kapitlet omfattar bakteriernas morfologi och redogör närmare för de formserier, under hvilka de kunna uppträda, deras delning och fragmentering, innehålls och cellväggs beskaffenhet, rörelseorgan, zoogloeabildning, o. s. v. Under fysiologien behandlar författaren först näringsföreteelserna och bakteriernas inverkan på det medium, i hvilket de lefva, och lemnar dervid en detaljerad framställning öfver förruttnelsen och de olika jäsningsföreteelserna. Derefter behandlas bakteriernas förhållande till temperatur, olika gaser, ljus, elektricitet, syror och alkalier, fuktighet o. s. v. Detta kapitel hade kanske fordrat ett något större omfång; särskildt skulle en sammanställning af bakteriernas biologiska och olikartade betydelse för andra organismer icke saknat intresse.

Derefter redogör förf. för de viktigaste undersökningsmetoderna, steriliseringen, renodlingen, prepareringen och den direkta mikroskopiska undersökningen. Den ojemförligt största delen af arbetet upptages emellertid af systematiken och utvecklingshistorien. Förut hafva, såsom bekant, bakterieformerna ansetts konstanta och (af Cohn) indelats i skilda släkten alt efter sin yttre gestalt (kul-, staf-, tråd- och skrubbakterier). Det *Cohnska*

systemet har emellertid på senare tiden blifvit skjutet åt sidan genom Billroths och Nägelis samt i synnerhet genom Zopfs egna undersökningar, hvilka ådagalagt, att det finnes ett genetiskt sammanhang mellan bakterieformerna (pleomorphism). Framhållandet af denna pleomorphism är också ett utmärkande drag i Zopfs arbete, och förf. har äfven fått mottaga förebräelser för ensidighet i detta afseende, alldenstund man hos många bakterier icke kunnat konstatera ett dylikt förhållande. Huru härmed än må förhålla sig, så har Zopfs arbete emellertid genom att betona pleomorphismen gjort vetenskapen stora tjänster och gifvit uppslag till nya undersökningar.

Lägges härtill, att förf. följt sin vetenskaps framsteg ända till de allra sista dagarna, att framställningen är klar och stilen lättläst samt priset ovanligt billigt (3 mark), så hafva vi förklaringen till arbetets välförtjänta framgång. För den svenska allmänheten är arbetet delvis bekant förut, enär dess första upplaga legat till grund för den morfologiska delen af D:r Wallis' »Bakterierna som sjukdomsorsak» (N:o 4 af Bibliotek för helsovård). I stället för den öfversättning af okänd hand, som i fjol på Askerbergs i Stockholm förlag utgafs af »Bakterierna af C. Flügge», hade det nog varit mångdubbelt klokare att lemna en ordentlig öfversättning af Zopf, ty den förra öfversättningen kan väl knappast medföra någon annan nytta än ett godt skratt, något som väl ej varit meningen.

I det andra ofvan nämnda arbetet, »Die Pilzthiere», behandlar samma författare organismen, som intaga en gränställning mellan djur och växter, i det de högre af dem i sin utveckling visa tydlig analogi med Rhizopoderna, de lägre åter närma sig de lägre äkta svamparna. För dessa organismen använder förf. i likhet med de Bary namnet Mycetozoa (svampdjur), såsom mera exakt än det förut använda Myxomycetes.

Uppställningen är ungefär densamma som i föregående arbete. Först behandlas morfologien, hvarvid särskildt redogöres för de vegetativa och fruktifikativa tillstånden. Derefter följer fysiologien, som är synnerligen intressant och för kändedomen om naturens organiska lif särdeles viktig, enär den gör oss bekanta med många underbara egenskaper hos protoplasman, denna märkvärdiga kropp, denna lifvets egentliga bärare, inför hvilken vetenskapen slutligen spörjande stannar. De omsättningsprocesser, som af mycetozoerna förorsakas hafva visserligen icke så intensiv karakter som bakteriernas, men de spela emellertid en viktig roll i synnerhet för vattenväxterna (de förorsaka många algsjukdomar) och saknas icke ens hos människan, svinen och råttorna.

Systematiken föregås af en kort historik, hvilken börjar med El. Fries' banbrytande arbete »Systema mycologicum» (1829), hvars »beundransvärda systematiska takt och skarpsinnighet» af förf. erkännes. Senare tidens sammanfattande arbeten på detta område hafva icke varit synnerligen många. Visserligen utgaf Rostafinsky 1875 en på omfattande studier grundad monografi öfver dessa organismen, men då denna var skriven på polska språket, hvilket förhållande gör den mera otillgänglig än om den varit skriven till och med på svenska, har den ej haft så stor betydelse. Utmärkande för Zopfs system är, att han till en grupp, Mycetozoa, förenat Myxomy-

ceter och Monadiner, hvilka förut allmänt förts till djurriket, och betonat, att de sistnämde äro lägre organiserade mycetozoer, som hafva zoocyster, men vanligen sakna tydliga plasmodier. Såsom indelningsgrund för de högre mycetozoerna användes icke, såsom hos Rostafinsky, sporrernas färg, utan när- eller frånvaron af svärmceller, sporbildningen, byggnaden af capillitierna o. s. v.

I den systematiska afdelningen saknar emellertid ref. alla upplysningar om släktet *Schinzia*, hvars ställning visserligen kan vara omtvistad, men som dock enl. Knys och Swendeners iakttagelse icke äger någon cellmembran och därför blifvit förd till myxomyceterna. Äfvenså nämnes där ej ett ord om de hos Leguminoserna så allmänt förekommande *Plasmodiophora* (?) arterna (ehuruval *P. Brassica* där är upptagen), om hvilka det varit synnerligen intressant erfaras författarens tanke. Synomien synes äfven på några ställen icke vara alldeles fullständig.

Tyskarnes arbeten på de lägre organismernas område hafva i allmänhet varit mera intensiva än extensiva och därför för andras studier mindre använda och vägledande. De båda här ofvan ömnämnda arbetena skola däremot genom sin klara sammanställning af mångfaldiga specialarbeten utan tvifvel i hög grad underlätta och befrämja forskningar samt blifva värdefulla läroböcker på hvar sitt skilda område.

A. N. Lm.

Högbom, Arvid Gustaf, Iakttagelser rörande Jemtlands glaciala geologi med en inledande öfversigt af berggrunden. Akademisk afhandling. 38 ss. 4:o. Stockholm 1885. (Sveriges Geologiska Undersökning: Geologiska undersökningar i Jemtland).

Vogt, Carl & Specht, Friedrich, Pattedyrene beskrevne og illustrerede. Oversat af W. M. Schøyen. Med omtrent 300 illustrationer, hvaraf 40 helsidebilleder. 1:ste og 2:det hefte; 40 ss. 4:o. Fuldständigt i 20 å 25 hefter å 1 kr. Kristiania, 1885. Alb. Cammermeyer.

Botanisk Tidsskrift, udg. af den botaniske Forening i Kjøbenhavn. XIV: 3. Joh. Lange og H. Mortensen, Oversigt over de i Aarene 1879—83 i Danmark fundne sjældnere eller for den danske Flora nye Arter (slutning). Joh. Lange, Bemærkninger over Variationsevnen hos Arter af Primula. Chr. Grønlund, Afsluttende Bidrag til Oplysning om Islands Flora. — Résumé français.

Naturhistorisk Tidsskrift, udg. af J. C. Schiødte. 3 R. XIV: 3. J. C. Schiødte et Fr. Meinert, Symbolæ ad monographiam Cymothoarum, Crustaceorum, Isopodum Familiæ. IV. Trib. III. Livonecinæ. Additamenta. Index system. Index alphab. E. A. Løvendal, Fortegnelse over de i Danmark levende Phalacoridæ, Nitudulariæ, Tragositidæ, Colydudæ og Cucujidæ. H. J. Hansen, Arthrogastra Danica. William Sørensen, Opiliones Laniatores Musei Hauniensis. Dens., Fortegnelse over de hidtil i de danske Have fundne Pyenogonider eller Søspindler. Dens., Opgjørelse af Spørgsmaalene Spiracula cribraria. — Os Clausum. Dens., Bemærkning om Tidsskriftets Ophør.

Tekniska vetenskaper.

Eriksson, Jac. Om potatissjukan, dess historia och natur samt skyddsmedlen däremot. Aftr. ur Landtbruks.-akad. Handlingar och Tidskrift 1884. IV + 68 ss. Stockholm, P. A. Norstedt & Söner.

Fyratio år hafva förflutit, sedan den sjukdom hos potatisplantan, som framför andra benämnes potatissjuka, för första gången ådrog sig en allmännare uppmärksamhet genom de oerhörda härjningar den anställde. Under hela den förflutna tiden hafva dess härjningar fortsatt, om än med stor växling i utbredning och intensitet. En oerhördt stor literatur i ämnet har sett dagen, och otaliga äro de botemedel, de flesta »osviktiga», som hafva framställts, och dock står landtmannen fortfarande på nästan samma punkt gent emot potatissjukan, hon är ännu en hans obesegrade fiende, som år efter år brandskattar honom. I ett afseende har man emellertid kommit det ondas stärfjande närmare, man känner nu dess orsak — en parasitsvamp — och har tämligen fullständig kännedom om denna parasitsvamps livsvilkor, ehuru åtskilliga väsentliga luckor i denna kunskap ännu finnas. På grund af noggrant studium af svampens livsvilkor och sätt att uppträda ha på senaste åren ändtligen föreslagits åtgärder, som synas skola kunna, om ej utrota svampen —, det kan man aldrig hoppas då det gäller parasitsvampar, — så åtminstone högst betydligt stärfja dess framfart. I föreliggande afhandling lemnar förf., K. Landtbruks-akad:s växtfysiolog, en sammanträngd och mycket intressant redogörelse för alt hvad till och med sista året skrivits i ifrågavarande ämne, upptager till granskning alla de botemedel som föreslagits och lemnar en förteckning på svensk potatis-sjuka-literatur. Det är således närmast ett sammelveck och såsom sådant utmärkt genom reda och öfersiktighet; det innehåller dessutom en statistisk redogörelse för sjukans utbredning i vårt land under ett decennium, en redogörelse, som antyder — ty då iakttagelserna hänföra sig till så få år, kan man ej tala om bevis —, att potatissjukan såsom så många andra parasithärjningar är underkastad en viss periodicitet, men ej, såsom man på andra håll sökt visa, en 2-årig utan en fyra-årig. Vidare synes tydligt af den anförda sammanställningen, att ej sjukans härjningar synas vara så nära sammanhängande med sommarens regnmängd, utan troligen är den, anser förf. såsom det tyckes på goda skäl, vida mer beroende på det fält, på hvilket nederbörden faller. Hela arbetet är mycket intressant samt väl behöfligt för den, som vill taga reda på den ståndpunkt, frågan för närvarande intager, men ej kan eller vill uppsöka alla originalhandlingarna, som äro spridda i en mängd broskyrer och tidskrifter.

H. Juhlin Dannfelt.

Kongl. Landtbruksakademiens handlingar och tidskrift. Tjugondefjerde årgången (1885), N:o 1. Innehåll: L. F. Nilson, Agrikulturkemisk berättelse, afgifven till Kongl. Landtbruksakademien å dess högtidsdag den 29 sept. 1884; S. R. Paykull & M. Westergren, Om sardinberedningen i Frankrike, reseberättelse; A. H. Fock, I husslöjdsfrågan, anförande vid K. Landtbruksakademiens sammankomst den 22 sept. 1884; Landtbruksläro-

verkens verksamhet år 1883; Notiser (af Erik Lindgren, L. F. Nilson, V. Meyer & E. Schultze); Landtbruksliteratur. 64 ss. Stockholm 1885. Pr. 5 kr. för hel årgång.

Pedagogik.

Verdandi. Tidskrift för ungdomens målsmän och vänner i hem och skola, utgifven af "Uffe" och Lars Hökerberg. Andra årgången. 1884. Sthlm, Lars Hökerbergs förlag. 288 s. 8:o. Pris för årg. (6 häften) 3,75 kr.

Bland de många spörsmål, som vår mycket diskutande och kritiserande tid sätter under debatt, intager uppfostrings- och undervisningsfrågan en synnerligen framskjuten plats. I de flesta civiliserade länder står hon mer eller mindre omedelbart på dagordningen. Regeringar och riksförsamlingar ägna henne en oafätlig uppmärksamhet, i prässen och literaturen är hon ett stående tema, och den stora allmänheten följer henne med det lifligaste intresse. Och intet under! Samhället är ju sjukt, tiden är ur led, det hafva många skarpsynte män sagt oss, och det känna väl de fleste af oss på sig om än dunkelt och obestämdt. Men om så är, hvar skall boten sökas, hvem skall vrida tiden rätt igen? Ja, till det målet kunna många krafter samverka, men att skolan är en af de förnämsta, därom kan väl icke råda något tvifvel. Skall ett kraftigare och sundare släkte en gång efterträda oss, så måste det till en mycket stor del blifva skolans verk och skolans uppgift att dana och fostra det och leda det i en bättre riktning. Skolan har säkerligen ej litet bidragit att bringa oss till den punkt, där vi nu stå, men hon kan helt visst också godtgöra hvad hon brutit. De kraftiga reformsträfvanden på uppfostringsväsendets område, som nu göra sig gällande, äro en yttring af mänsklighetens själfuppehållsedrift, och denna har säkert icke tagit miste, då hon slagit in på denna väg.

Ej minst och sist hafva yrkandena på skolans reformering gjort sig hörda i vårt land. Vi, som annars i dylika frågor så stadigt bruka hålla oss i kölvattnet efter de s. k. stora kulturfolken och för det mesta komma en timme eller par för sent, hafva här åtminstone hållit jämna steg med dem om icke rent af fått ett litet förspång. Missnöjet med det bestående har länge funnits och kraftigt kommit till orda. Försök att afväpna det hafva ej håller saknats. Riksdagsmotioner, komitébetänkanden och skolordningar hafva följt på hvarandra med en hastighet, som bragt skolmän till förtviflan; men någon bättring har hittills knappast kunnat skönjas. Missnöjet ej blott fortlefver utan har stigit till en sådan höjd, att en kris nu synes nästan oundviklig. Intet mindre än en »reformation till hufvud och lemmar» af vårt högre undervisningsväsende tyckes återstå att gripa sig an med.

Det är såsom språkrör och förkämpe för dessa reformyrkanden som tidskriften Verdandi framträd. Hen-

nes ställning i förhållande till den äldre, af staten understödda Pedagogisk tidskrift är härmed utan vidare klar. Dennas befintlighet kan icke på minsta vis göra Verdandi öfverflödig. Förtjänsten af att hafva satt företaget i gång och sålunda hafva skaffat reformpartiet ett eget organ tillkommer en kvinna, skolföreståndarinnan fröken Anna Sandström. Hon är också fortfarande tidskriftens utgifvare och förnämsta medarbetare, själen i det hela. En sällsynt förening af praktisk och teoretisk insikt, omfattande bildning, brinnande nit och rik begäring göra henne i ovanlig grad lämplig för detta värf, och få lära de vara, som med fog skulle kunna göra henne platsen stridig.

Redan innan Verdandi såg dagen, hade fröken Sandström under signaturen Uffe utgifvit en mycket märklig och, som vi tro, äfven mycket uppmärksamman liten skrift med titeln »Realism i undervisning eller språkkunskap och bildning». Det är ingenting mer eller mindre än hennes program, som här framlägges. Denna broschyr är uppslaget till tidskriften Verdandi, hvars anda och syftning vi icke tro oss bättre kunna åskådliggöra än genom ett referat af densamma. Det måste tyvärr blifva ytterst knapphändig; vi råda därför hvar och en att hålst gå till boken själf. Det anmärktes nyss, att de hos oss gjorda försöken att reformera det högre undervisningsväsendet samt och synnerligen inom kort visat sig misslyckade. Hvari kan orsaken ligga? De hafva icke varit nog genomgripande, icke träffat det onda i roten. Man har blott lappat litet här och där och omstufvat ett och annat, men grundritning, plan och syfte hafva förblifvit desamma. Den formella bildningen, den genom grammatiken förmedlade tankeexercisen hafva allt jämt fattats såsom skolans hufvuduppgift; språkstudiet eller snarare grammatikstudiet har bibehållit sin supremati. Häri ligger grundfelet, menar Uffe. Skolan bör lägga hufvudvikten på det reella elementet i undervisningen, vinnlägga sig om att först och främst meddela verkliga kunskaper, gifva bildningen kärna och innehåll. Hela systemet måste ändras. Språkstudiet, såsom allt för abstrakt och endast medelbart ägnadt att främja en sådan bildning, måste lemna rum för andra ämnen och drifvas på ett helt annat sätt än hittills. Dess plats såsom skolans hufvudämne vill Uffe tilldela historien. Andra hafva föreslagit naturvetenskaperna, men då bildningen fortfarande bör vara öfvervägande humanistisk, anser Uffe dem mindre lämpliga härtill. De komma på hennes skol-skema näst efter historien och geografin. Historiens upphöjelse till skolans centrala ämne behöfde, såsom Uffe visar, ej innebära något tillbakasettande eller förbiseende af den formella bildningens berättigade kraf. Historieundervisningen kan, rätt bedrifven, mycket väl tillgodose dessa. Men metoden måste då riktigt nog blifva en annan än den nu rådande. Uffes yrkanden i denna punkt äro: muntlig framställning, åskådlighet och utförlighet. Mera lif, större fyllighet och bättre klargöring af begrepp och termer äro afnöden. Liksom mången bland det gamla systemets anhängare yrkar Uffe vidare på större koncentrerung, bättre sammanhang och organiskhet i undervisningen. För ernående af mera tillfredsställande resultat och undvikande af den mycket omtalade öfveranstängningen är detta af stor vikt, och

Uffe visar, huru målet skulle kunna nås dels genom reducering och sammanslagning af åtskilliga ämnen, dels genom vidsträktare användning af klassläraresystemet. Det nu brukliga sättet för lexornas utportionering är också en bidragande orsak till splittring och osammanhang, som borde och kunde afhjälpas. Lexan bör omfatta något så vidt möjligt begränsadt helt, ej så och så många sidor eller så och så stort stycke i boken. Den stränga timindelningen får antagligen då också uppgifvas. En grundsats, som Uffe starkt betonar, är slutligen den, att undervisningen mera än hittills måste lämpa sig efter barnets natur. Att, såsom nu sker, utgå från systemet, regeln, det abstrakta och därunder subsumera fakta är snörrätt stridande mot barnets natur och därför förkastligt. Den motsatta vägen är den rätta. Man inser lätt, hvilken grundlig omgestaltning af undervisningen så väl till innehåll som metod genomförandet af dessa åsikter skulle innebära. Också vågar Uffe ej hoppas på deras snara tillämpning inom statens läroverk. Hon har närmast de kvinnliga undervisningsanstalterna i sikte. De äro mera obundna i sina rörelser och därför lättare att reformera. Har systemet väl bestått profvet där, så komma nog de andra efter. Såsom en äkta reformator anstår, har Uffe ej inskränkt sig till att med pennan verka för sina ideer. Hon har i Stockholm upprättat en skola för gossar och flickor gemensamt, där hennes system tillämpas. Att fråga, huru detta försök att bevisa tron i gärningar utfallit, är ännu för tidigt. Det kommer nog att spörjas efter hand. Af en liten gnista kan bli en stor eld, säger ordspråket. Vi skulle ej synnerligen förvåna oss, om det komme att besannas i detta fall.

I tidskriften Verdandi, som med innevarande år börjar sin tredje årgång, har Uffe i flere uppsatser med samma talang och värma närmare utvecklat och förfäktat sina åsikter. Ingen, som äger en gnista af intresse för saken, skall ångra att hafva stiftat närmare bekantskap med dem. Särskildt tilltalande hos Uffe är det hofsamma och anspråkslösa uppträdandet samt den tillgänglighet för motskäl och upplysningar, som hon lägger i dagen. Det är inga vanliga egenskaper hos reformifrare. Uffe är härutinnan mycket olik en af sina mera framstående medarbetare. Vi mena den kände väldige latinhataren lektor Axel Drake. Hans framfart påminner starkt om våra nordiska förfäders bärsärkagång. Anm. hör i fråga om latinstriden till dem, som gärna se, att yxan går, och icke håller skulle rygga tillbaka för att vara med och hålla i skaftet, om han ansåge sig kunna göra någon nytta, men det stridssätt, som hr Drake använder, har han svårt att förlika sig med. Om det på något vis kan gagna den goda saken, är åtminstone mycket tvifvelaktigt. Verdandi vill icke vara ett exklusift partiorgan. Hon vill främja fri diskussion och står därför öppen äfven för motståndare till de reformsträfvanden, som redaktionen förfäktar. Men här som i de flesta liknande fall visar det sig, att det detta oaktadt nästan uteslutande är utgifvarens meningsfränder, som föra ordet. Motståndarne hålla sig tillbaka eller äro endast svagt representerade. Det är skada, men det ligger helt visst i sakens natur och kan därför icke hjälpas. Att reformvännernas egna åsikter i en eller annan punkt kunna

differera och därigenom diskussion om detaljfrågor komma till stånd är naturligt. En brist hos den förtjänstfulla tidskriften, som väl mest får skrivas på förläggarens räkning, är att hon är alt för litet känd. Hon har ej presenterat sig tillräckligt högljudt och eftertryckligt. Det skulle glädja oss, om vi i någon mån kunnat bidra att råda bot på denna brist. Blir Verdandi blott en gång allmänt känd, så talar hon nog sedan för sig själf.

En anmälare nedlägger ej gärna pennan utan att hafva kommit med någon, åtminstone i hans eget tycke, mera graverande anmärkning. Det har förundrat oss, att Uffe, som synes vara så fördomsfri och har så öppen blick för nödvändigheten af tidsbesparing och aflägsnande af all onödig barlast från skolans läsordning, hvarken i sin tidskrift söker genomföra eller själf tillämnar de nya principerna för rättstafningen. Ett mera onödigt ämne än vår s. k. rättstafningslära och en mera bortkastad tid än den, som användes på dess inhämtande, hafva vi svårt för att tänka oss. En pedagogisk tidskrift borde minst af alla undandraga reformsträfvet på detta område sitt stöd och sin sympati. L—d.

Skolan och hemmet. Samling af uppsatser rörande uppfostran och undervisning, utgifven af Carl Kastman. 3. Stockholm, Norstedt 1883. 184 s. 8:o. 2,25 kr.

Vi fullgöra en länge försummad plikt, då vi gå att i korthet anmäla det 3:dje häftet af denna förtjänstfulla »Samling», som redan i sina två första häften lämnat så värdefulla bidrag till vår skäligen torftiga inhemska pedagogiska litteratur, som hr E. F. Gustrins lifligt skrifna »Intryck från läraremötet i Örebro 1881» och samma mans rent vetenskapliga uppsats »Om pedagogiken och dess betydelse för praktisk uppfostran och undervisning» och vidare hr A. E. Goldkubls sakrika »Handledning i skolhygien». Detta 3:dje häfte öppnas med en uppsats af docenten R. Geijer »Om bildning och uppfostran i det gamla Hellas», som fyller nära nog hälften af hela häftet. Egentligen utgörande två föredrag hållna i Malmö april månad 1883, lämnar denna uppsats i en lättfattlig, om än något bred och här och hvar filosofiskt hållen framställning en mångsidigt belyst teckning af ett ämne, hvarvid det i vår på det pedagogiska området upprörda tid kan vara godt att för en stund låta tanken hvila. Efter en inledande betraktelse af den hellenska »mytologiska folkreligionen» och det hellenska bildningsidealet och jämförande blickar på Orienten, på Rom och på den kristna lifsåskådningen samt slutligen en kort framställning af det politiska lifvets inflytande på den medborgerliga bildningen i Hellas, tecknar förf. det hellenska folkets förnämsta bildnings- och uppfostringsmedel, gymnastiken, hvarvid i korthet redogöres för hellenernas uppfattning af dess betydelse och dess olika former omnämnas, samt musiken i dess allmänna hellenska bemärkelse, hvarunder man förstod så väl tonkonst, inbegripande utom instrumentalmusik, förnämligast strängospel, och sång lyrisk poesi och dans, som ofk literär bildning, omfattande »grammatik», d. v. s. innanläsning och skrifuing samt läsning af Homeros' dikter och möjligt andra skaldeverk —

först senare med sofisternas uppträdande tillkom språklära — vidare räkning och matematik samt slutligen filosofi. Därpå gifver förf. en skildring af den hellenska ungdomens uppfostran i de båda hufvudorterna Sparta och Athen, där de båda hufvudstammarna den doriska och den ioniska, nådde sin högsta utveckling och typiskt utbildade hvar sitt grundlyne. Till sist göras några jämförelser med vårt eget uppfostringsväsen. Detta är gånge af förf:s framställning.

Anm. öfvergår till att vidröra några enskilda punkter. Det hellenska uppfostringsväsendet var — säger förf. — grundadt i folkets eget lynne och åskådningssätt, och ett bevis för denna åsikt finner förf. däri, att det ej berördes af de täta politiska omhvälfningarna (s. 3). Vi kunna väl icke i afseende å vårt uppfostringsväsen berömma oss af det förra, enär vi i förhållande till forntid och samtid ej intaga den själfständiga och isolerade ställning, som de gamle hellenerna — en dylik ställning kan intet folk i våra dagar intaga, så vidt det verkligen skall kunna fylla sin uppgift som arbetande medlem i mänsklighetens stora kulturarbete —, men den senare satsen torde lika fullt gälla om oss. Det är icke de politiska revolutionerna, som framkalla förändringar i ett folks uppfattning af uppfostrans mål och medel, utan dessa förändringar betingas af omhvälfningar i kulturens värld. En sådan omhvälfning medförde sofisternas uppträdande, en dylik i vårt århundrade de nya kulturströmningar, som genomgå vår tid. — Förf. synes identifiera den hellenska religionen med den hellenska mytologien (t. ex. s. 5). Detta förefaller vara det samma som att identifiera den katolska religionen med hvad vi kunde kalla den katolska kyrkans mytologi (sägner om jungfru Maria, helgonlegender m. m.). Mytologien är något teoretiskt, religionen något praktiskt, som visar sig i människans sedligt-religiösa lif. — Med full rätt säger förf., att *καλοκαρδία* är inbegreppet af alla mänskliga fullkomligheter enligt hellensk åskådning, men då han öfversätter det med »sköngodhet» och tolkar det som »själens godhet eller fullkomlighet i förening med kroppens skönhet» (s. 9, jfr s. 12 och 28), undrar anm., om han lyckats träffa det rätta. Den vanliga tydningen af *καλὸς καρδίας* är *ädel* (sedligt skön, *obs. τὸ καλόν* = *honestum*) och *duglig* eller *dugande* eller *ädel och rättfärdig*. Att en dylik karaktär skulle framträda i en ädelt skön kroppsbyggnad, syntes följa af den harmoni, som man trodde städsö finnas mellan själ och kropp. — Att den enskilde ej tillerkändes några rättigheter gentemot staten, kan vara sant, så vida det ej missuppfattas därhän, att, såsom förf. påstår, Spartas samhällsskick var typiskt (s. 24). Det var så endast för en af stammarna, den doriska. Förf. framhåller själf på andra håll den stora skillnaden mellan dorer och ioner.

I afseende å framställningen af den spartanska ungdomens uppfostran vill anm. endast i förbigående nämna, att han har svårt att fatta, det man här kan tala om penalism och att det gamla talet om helotjakterna innebär lindrigast sagdt en stor öfverdrift. — Den athenska uppfostran synes jämförelsevis med det öfriga knappt framställd. Då förf. därvid säger, att staten utöfvade en kontroll öfver de privata uppfostringsanstalterna genom särskildt därtill utsedde statsämbetsmän, sofronister och gymnasiarker (s. 55), så anmärka vi, att sofronister,

kosmeter o. a. dylika ämbetsmän tillhöra en senare tid; de nämnas ej förr än 317 f. Kr. (Schömann, Griech. Alterthümer, I (1871), s. 539). Och med afseende å gymnasiarker synes förf. ha sammanblandat ämbetsmän från kejsartiden med den gamla gymnasiarkien, som var en leiturgi och skulle bekosta de gymniska öfningarna och omnämnas för de vid vissa religiösa fester brukliga fackeluppen (Alexanderson och Knös, Grekisk fornkunskap, s. 239). — Den allmänna karaktären af den hellenska uppfostran, sådan förf. tecknar den s. 62, får väl närmast eller egentligast gälla om Athen, och äfven här med en viss inskränkning, så vida som den kvinliga ungdomens uppfostran alldeles försummas.

Öfriga uppsatser af pedagogiskt innehåll i detta häfte äro: Om öfveransträngning i våra skolor samt kroppsöfningar såsom medel däremot af *Claes Bratt*; Om åskådningsofningar vid den första undervisningen af *Carl K—n*; Om användandet af undervisningsmateriel af *Sixten von Friessen* och Om undervisningen i naturkunnighet af *Sigfrid Almqvist*. Af dessa uppsatser synes synnerligast den sista vara af större intresse, ehuru vi nödgas afstå från att söka lämna någon redogörelse för den.

Dessutom innehåller häftet 2 uppsatser af mera vetenskaplig natur: Grammatiska iakttagelser af *V. E. Schultz* och Språkfysiologiens enklaste begrepp af *Isidor Flodström*.
V. K.

Paludan, J. D.r., Det høiere Skolevæsen i Danmark, Norge og Sverig. En sammenlignende historisk Fremstilling udarbejdet efter Opfordring af Bestyrelsen for det Letterstedtske Fond. Kjøbenhavn (Prior) 1885. XVIII, 809 s. 8:o.

Neuberth, J. Fr. Wilh. & Spjeldnes, N., Tabel til brug ved udregning saavel af maaned- som eksamenshovedkarakterer. 60 ss. Kristiania 1885. Alb. Cammermeyer. Pr. 0,80.

Tidskrift för folkundervisningen, utg. af Chr. L. Anjou och Carl Kastman, IV, 1. Innehåll: Utdrag ur riksdagsberättelsen för år 1884; Carl K—n, Realämnen i folkskolan; P. B. R., Seminarierna och folkskoleläraren; Elevantalet i folkskolelärareseminarierna höstterminen 1884; G—m, Dr Märten Luthers lilla katekes med kort utveckling, utg. af kyrkoherden G. H. Engström; Carl K—n, Taflor ur allmänna historien, utg. af E. Carlson och L. Balzer; J. G—n, Svar till Herr G—m med afseende på katekesundervisningen; Carl K—n, Om skollofskolonier; Meddelanden. 64 ss. Stockholm 1885. P. A. Norstedt & Söner. Pr. 0,60.

Pedagogisk tidskrift, utg. af H. F. Hult. 21 årg. (1885) 2:dra häftet. Innehåll: Läroverkskomiténs betänkande, II (R.); Några statistiska anteckningar om artikelns bruk hos Homerus, III (Chr. Cavallin); Svenska staten och svenska språket (Isidor Flodström); Göteborgs läraresällskap (J. A. H.); I språkfrågan (A. O.); Vid partiklarnes bruk i tyskan (S. W. Pettersson); Anmälningar, Uppgifter för afg.-ex. ht. 1884, Kongl. beslut m. fl. notiser.

Bibliografi.

Norsk Bogfortegnelse for 1883, udgiven af Universitets-Bibliotheket. Med et systematisk register. Christiania. A. Cammermeyer, 1884. 88 sidor 8:o.

Det är ett länge känt behof, som fylles af föreliggande arbete. För kännedomen om Norges årliga literära produktion har man nämligen hittills varit hänvisad till den lilla förteckning, som hvarje år medföljer »dansk bogfortegnelse» i form af supplement. Att denna åter ej gärna kunde vara synnerligen fullständig, säger sig själf och framgår tydligen af en jämförelse mellan dess sist utkomna årgång för 1883 och det arbete vi här annåla. Under det nämligen den förra omfattar 32 sidor i liten oktav, har den föreliggande bogfortegnelsens motsvarande afdelning svält ut till 73 sidor i stor oktav, hvarjämte den utmärker sig för en synnerlig fullständighet och noggrannhet i bibliografiska uppgifter af alla slag. Dess framträdande inviger därför ett nytt tidskifte på den norska bibliografins område, men har dessutom sin särskilda märkvärdighet såsom en gränsten i Kristiania universitetsbiblioteks historia, i det att denna institution är genom lagen af d. 20 juni 1882 berättigad att från och med ingången af år 1883 fritt bekomma ett så kalladt arkivexemplar af alla alster, som utgå från de norska boktryckerierna. Åran af att denna för institutionen så betydelsefulla bestämmelse omsider blifvit en verklighet tillkommer i främsta rummet dess verksamme chef, A. C. Drolsum.

Man kan ej annat än förvåna sig öfver att det kunnat dröja så länge med införandet af en så naturlig och nödvändig anordning, utan hvilken det svårligen (och naturligen aldrig vid svagt doterade bibliotek) låter sig göra att åt eftervärlden i full omfattning bevara alstren af den nationella litteraturens utveckling. Man kan så mycket mera förvåna sig, som hos oss en dylik åtgärd varit redan för länge sedan vidtagen. Upsala universitets bibliotek hade redan d. 2 juli 1692 genom kungligt bref fått rätt till ett arkivexemplar från boktryckerierna i Stockholm, Upsala, Wästerås och Strängnäs. Genom kanslikollegiets bref af d. 16 febr. 1707 utsträcktes denna skyldighet till alla boktryckerier i riket, hvarjämte arkivexemplaren ökades till sex, att lika fördelas mellan kollegiet, riksarkivet, kongl. biblioteket i Stockholm och rikets dåvarande 3 universitetsbibliotek. Som bekant har skyldigheten sedan intagits i tryckfrihetsförordningen och därjämte undergått åtskilliga modifieringar. Visserligen har detta lagens bud ej alltid strängt efterlevats och dess tillämpning ej håller i forna dagar med tillbörlig noggrannhet bevakats af dem för hvars bästa det blifvit stadgadt, men det är lätt att inse, huru litet därförutan våra biblioteker skulle varit i stånd att som sig borde hafva den nationella litteraturen representerad bland sina öfriga skatter, och vi lyckönska hjärtligen brödra-universitetet att det kommit i åtnjutande af den fördel, som vi själfva ägt sedan mer än ett och ett halft århundrade.

Enligt den ofvannämnda lagen af 1882 åligger det Kristiania universitetsbibliotek att, på grund af denna rättighet att bekomma arkivexemplar, äfven för hvarje

är häröfver uppräta och utgifva en förteckning, och »Norsk bogfortegnelse for 1883» är förstlingen af denna bibliotekets nya ämbetsplikt. Det är oss en sann glädje att kunna till institutionen uttala vårt fulla erkännande för det mönstergilla sätt, hvarmed hon förstätt att lösa sin uppgift. De bibliografiska detaljerna äro så fullständigt iakttagna och troget återgifna, den typografiska anordningen så praktisk och klar, att arbetet ej lemnar något öfrigt att önska; snarare skulle man kunna uttala en viss tvekan, huruvida en sådan detaljrikedom är alldeles nödvändig, och om den ej skall blifva altför svår att i längden konsekvent genomföra, alt efter som literaturen växer. Härmed må nu vara huru som hälst; för oss som begagna arbetet är fördelen gifven, i det man sällan kan få för mycket af så kallade bibliografiska data. Och i afseende på rikhaltigheten af dylika kan förteckningen fullt ut mäta sig med alla sina medtäflare i andra länder och öfvergår sannolikt de flesta. Exempelvis vilja vi nämna, att den redogör för alla sidor i en skrift, så opaginerade som paginerade, är ytterst noggrann i att meddela, om titelblad saknas eller om omslagstitlarna äro med några egenheter eller afvikelser behäftade, gifver upplysningar om anonyma författare, om arbetet är särtryck af ett annat etc. etc. Som en särskild egenhet kan nämnas, att det för hvarje skrift finnes angifvet, om den är tryckt med s. k. antikva- eller frakturstil. För en svensk läsare kan detta först förefalla något underligt, om han ej är bekant med den kamp, som dessa bägge stilar ännu föra med hvarandra, och den framskjutna ställning Norge i detta afseende intager som en försvarare af det gamla systemet. Tack vare bogfortegnelsems omsorg att hänföra hvarje skrift till dess läger skall det en gång bli möjligt att med statistiska siffror följa gången af denna typografiska fäjd. — Förutom den alfabetiskt uppställda hufvudkatalogen innehåller arbetet äfven en afdelning för »politiska og avertissements blade» (med noggrant iakttagande af de viktiga uppgifterna om förändringar i afseende på tryckeri och redaktör), en dylik för musikalien och en för kopparstick, kartor m. m. Arbetet afslutas med ett systematiskt efter literaturens olika grenar ordnad register.

Vid en blick på motsvarande arbete hos oss, den s. k. »Årskatalog för svenska bokhandeln», kan man ej undertrycka en from önskan, att denna ock måtte i sin ordning snarligen komma att undergå en dylik pånyttfödelse. Ty så god den än är att hafva sådan den är, återstår dock mycket för att den skall kunna göra anspråk på fullständighet i afseende på såväl skrifternas antal som deras bibliografiska behandling. Detta förhållande försvårar, för att ej säga förhindrar, hvarje försök till en jämförelse mellan de bägge ländernas literära produktion, så i kvantitatift som i kvalitetift hänseende. Här skulle annars vara ganska mycket af intresse att lägga fram för läsaren. Så ser man tydligen, att det starka teologiskt-religiösa intresset i Norge där framkallat en större produktion än hos oss, och ej utan förvåning och med föga tillfredsställelse varsnar man, att mot den långa rad af mer eller mindre lös föda i form af romaner m. m., som vår katalog har att uppvisa, företer den norska katalogen högst få och oftast verkligt goda arbeten. Men det torde vara bäst på grund af bristfälligh-

heten i jämförelse-materialet att ej föra dessa försök till jämförelse längre. Kanske kommer snart den dag då detta låter sig göra, i det att det norska initiativet här manar till efterföljd och som vi hoppas för till ett lika fullgodt arbete. C. A.

Blandade ämnen.

Kalevala. Fri öfversättning af *Rafael Hertzberg*. Helsingfors 1884. G. W. Edlund. 304 s. 8:o. Pris 5 f. mk. (4 kronor).

Det var en lycklig tanke af mag. Hertzberg att i »fri öfversättning» eller omdiktning göra Kalevala tillgänglig för en större allmänhet. Man har visserligen förut två goda öfversättningar, en efter Lönnrots första redaktion af Castrén (1841), en efter den andra betydligt utvidgade redaktionen af K. Collan (1864—68). Ingen som försökt att med tillhjälp af någon af dessa öfversättningar skaffa sig kännedom om finnarnas i mytologiskt, kulturhistoriskt och estetiskt afseende lika märkliga folk-epos, skall dock kunna neka, att det kräfvades en ej obetydlig energi för att arbeta sig igenom de trettiotvå eller femtio sångerna (22,800 verser) i all deras bredd, med alla utvinkningar och alla inströdda trollsånger och visor. Och är man slutligen på sista sidan, så har man efter första läsningen ändå blott ett kaos i sitt minne som behållning.

I st. f. Collans två band med 800 sidor bjüdes oss här på föga mer än tredjedelen så många sidor i behaglig, t. o. m. elegant utstyrsel, läger teckning af hufvudhändelserna: Verlden skapas, Väinämöinen födes och jorden besås med träd och örter; Väinämöinen och Joukahainens sångartäflan; Aino; Väinämöinen och Ilmarinens färder till Pohjola; Lemminkäinen; Bröllopet i Pohjola; Lemminkäinen stör bröllopsglädjen; Kullervo; Hjältarne bortröfva Sampo; Väinämöinen gör sig en ny kantele. Livvet i Kalevala; Louhi gömmer sol och måne i Pohjolas bärg; Väinämöinen och Kristusbarnet. Ingenting för gången af det hela väsentligt synes vara utelemnadt. Originalets trokeiska dubbeldipodier, den vanliga runometern, äro bibehållna, men de äro i öfversättningen vanligen rimmade och därigenom mera njutbara för moderna läsare. Versen flyter ledigt, liksom i Rafael Hertzbergs andra öfversättningar och egna dikter. Ett par språkliga anmärkningar, utan betydelse för bokens värde, kan jag ej tillbakahålla. Rim sådana som *meden — släden, kläder — beder, sätter — etter, teckning — sträckning* väcka ingen anstöt i Mälarprouvinerna. Äro de verkligen också efter finländskt uttal fullkomligt rena? *Fägnad — förplägnad* (s. 145) beror väl på oaktsamhet. Man finner *Horna berget, Pohja gården, Tuoni elfven* (i två ord) jämte *Tuonielfven, Tuoni-elfven* och *Pohja-gården*. Detta skulle vara en småsak, om det ej vore så vanligt att i böcker från Finland träffa osäkerhet i en så enkel sak.

Jag antager, att äfven för finnar denna förkortade redaktion bör vara synnerligen välkommen.¹⁾ Någon lik-

¹⁾ För ungdomen har H. förut berättat Kalevala på svensk prosa, Helsingfors 1875 (N. Gleerups förlagsexp.), 2 mk.

nande finsk upplaga finnes icke, och ej hvarje finne torde ha tid och lust att läsa de femtio sångerna till ända, särdeles som Kalevalas språk äfven för finnen ej är alldeles utan svårigheter. För vetenskapligt behof är nu ifrågavarande sammandrag naturligen icke användbart och ej håller afsedt. För sådana syften kan äfven originalupplagan blott med försiktighet brukas. Det är Lönnrots stora förtjänst att ha funnit enheten, den sammanbindande tråden i de spridda runorna och att ha samlat dem i ett nationalverk. Men för vetenskapen bjuda endast primäruppteckningarna, de tusentals varianterna i Finska literatursällskapets arkiv, något säkert underlag att bygga på. Det vore i hög grad önskligt, att med deras publikation ej måtte länge dröja.

Jag slutar med att på det lifligaste rekommendera Hertzbergs Kalevala för Skandinavians läsande publik. Jag kunde ha lust att locka köpare med några profbitar,

Gyllne ord om mö och hjälte,
Sköna ord, dem sångarn hämtat
Ifrån Väinämöinsens bälte,
Under Ilmarinens äsja,
Från den muntre Kaukos svärdsudd
Och från Pohjas ödemarker,
Kalevalas furuparker;

men mängden af vackra ställen gör valet för svårt, och jag måste hänvisa läsaren till boken. Jag är viss på, att han skall bli förtjust öfver bekantskapen.

LU.

Munthe, Puck, Från Napoli. Resebref. IV + 170 ss. Stockholm 1885. P. A. Norstedt & Söner. Pr. 2 kr.

Nordisk tidskrift, utg. af Letterstedtska föreningen. 1885, andra häftet. Innehåll: Dietrichson, L., Middelalderens trækirker. Et indlednings kapitel til de norske stavekirker historie, I (med 32 træsnitt); Törnebladh, R., Den svenska läroverkskomiténs af 1882—1884 betänkande, II; Montan, C. O., Frågan om ny rättegångsordning i Sverige (Nya lagberedningens betänkande angående rättegångsväsendets ombildning och bihang till nya lagberedningens betänkande angående rättegångsväsendets ombildning), I; Literaturöfversikt; Nyutkomna böcker.

Ny svensk tidskrift utg. af R. Geijer. 1885, mars. Innehåll: Longfellow, Morituri salutamus, öfvers. af Hj. Edgren; Hj. Gullberg, Läroverkskomiténs betänkande, I; Edv. Lidforss, Svensk Novellistik, II; Anmälningar af L. N., R. F. och S—e.

Finsk tidskrift, utg. af C. G. Estlander, Wilh. Bölin och Fredr. Elfving. Februari 1885. Innehåll: J. J. Tikkanen, Den yttersta domens konstnärliga framställning i Italien; A. G. Fontell, Finlands folkmängd 1571 jemförd med Sveriges; Edv. Öhrnberg, Ministerskifrenas historia i Sverige efter 1867; Amanda Kerfstedt, Kärlek, lifsbild, I; Anmälningar; Bref från Sve-tige; Teater m. m.

— Mars. Innehåll: K. K. Tigerstedt, Göran Magnus Sprengtporten, XVII; A. Donner, Ett internatio-

nelt astronomiskt företag; L. W. Fagerlund, En hospitalsinteriör från medlet af förra seklet; Amanda Kerfstedt, Kärlek, II; Anmälningar; Teater m. m.

Tilskueren, maanedsskrift udg. af N. Neergaard. Februar 1885. Inhold: C. St. A. Bille, Parlamentarisme; E. Schiødte, Theophilus Hansens tegninger; V. Ullmann, Johan Sverdrup og den norske forfatningskamp, I; V. Stuckenberg, Tre digte; Marie Pingel, Prinsesse Charlotte af Wales, II; E. Skram, Kiellands Fortuna og Lies En Malstrøm; Herman Bang, Teatrene.

— Marts. Indhold: K. Gjellerup, Fyrstegraven; V. Ullmann, Johan Sverdrup og den Norske forfatningskamp, II; G. Carducci, I en gotisk kirke, overs. af S. Schandorph; M. Mørk Hansen, Om sprogforholdene i de blandede egne af Sønderjylland; Frk. M. Pingel, Prinsesse Charlotte af Wales, III; H. Schwanenflügel, Ibsens Vildanden og dens opførelse paa det kgl. teater; Frk. C. Bergsøe, Magdalene Thoresen: »Fra midnatssolens land»; N. Neergaard, F. Oldenburg: »Statseoup».

Universitetsangelägenheter.

Upsala.

Större konsistoriet.

Den 21 februari. Kanslern hade enl. ankommen skrivelse beviljat 300 kr. från universitetets reservfond för nymodellering af genien i det öfver triumfbågen i nya universitetsbyggnadens aula uppsatta vapnet.

Enligt likaledes ankommen skrivelse hade kanslern icke funnit sig för närvarande kunna lämna bifall till konsistoriets hemställan om anslag för anbringande af förändrad yttertrappa till universitetsbyggnadens hufvudfasad.

Med anledning af föreskrift i kgl. brefvet af den 9 mars 1883 i afseende å åtgärder för tillsättning af lediga laboratorstjänsten vid patologiska institutionen utsatte kons. den tid af 1 månad, inom hvilken fakulteten ägde att till tjänstens erhållande kalla utmärkt vetenskapsman, att räknas från och med denna dag.

Med anledning af stadgandet i § 4 af reglementet för konung Oskar II:s jubelfestdonation företogs med slutna sedlar val af den komité, bestående af en ledamot från hvarje fakultet eller sektion, som hade att behandla frågan om understödets utdelande för innevarande år. Då, efter det början skett med valsedlarnas upptagande, en valsedel innehöll biskop Cornelii namn, ifrågasatte prof. Alin, huruvida biskop Cornelius vore valbar till ledamot i ifrågavarande komité. Under diskussionen härom yttrades hufvudsakligen å ena sidan, att ehuru biskop Cornelius efter sin utnämning till biskop i Linköpings stift blifvit i ämbetet installerad och äfven inträdt i biskopsämbetets, utöfning, likväl och enär han icke finge tillträda biskopslönen förr än den 1 maj 1887, vid hvilket förhållande biskop Cornelius, som komme att intill nämnda tid uppbara professorslön här vid universitetet, så mycket mindre kunde anses hafva frånträdt sitt professorsämbete, som i flere föregående fall utnämnd och installerad biskop på samma sätt som nu biskop Cornelius utöfvat biskopsämbetet men det oakadt kvarstått i utöfningen af den befattning han förut innehaft, och biskop Cornelius själf, genom att begära tjänstledighet till viss dag från sitt professorsämbete för resa till Linköping, tydligen gifvit tillkänna, att han ansåge sig fortfarande innehafva och utöfva sitt professorsämbete, biskop Cornelius äfven borde vara valbar till ledamot i nu ifrågavarande komité, och å andra sidan att, då biskop Cornelius genom sin utnämning till annan tjänst upphört att vara professor vid universitetet, så vore han icke valbar till nämnda uppdrag, som kunde tillfalla endast ledamot af fakultet eller sek-

tion. Vid begärd votering röstade professorerna Hammarstrand, Schultz, T. Nordling, Lundquist, Cleve, Landtmanson, Daug, V. Nordling, Nyblom, Holmgren, Mesterton, Ribbing och rektor prof. Sahlén eller tillsammans 13 för förra meningens och professorerna Hammarsten, Henschen, Clason, Alin och Hagberg eller tillsammans 5 för den senare. Konsistoriet hade sålunda förklarat biskop Cornelius valbar, däremot reservationer likväl anfördes af profna Alin, Hagberg och Henschen. Till ledamöter i komitén utsågos professorerna biskop Cornelius, Landtmanson, Hedenius, Sahlén och Thalén.

Kons. beslöt, att professuren i kyrkohistoria skulle kungöras ledig till ansökan.

Kons. beslöt att hos kanslern göra framställning, att, på sätt medicinska fakulteten och drätselnämnden föreslagit, extra ordinarie professorn i pediatrik och praktisk medicin här vid universitetet tills vidare och intill dess en särskild klinik åt honom kan inträttas, med befrielse från katedrala föreläsningar erhåller följande åligganden, näml.:

att han trenne gånger årligen från och med den 15 mars, 15 sept. och 15 dec. under minst 4 eller, om så erfordras, flere veckor dagligen på ordinarie professors i praktisk medicin kliniska afdelning åt de medicine kandidater, som vid dessa tider begynna sin tjänstgöring, meddelar den undervisning i de fysikaliska undersökningsmetoderna, som förut tillhört adjunkturen i praktisk medicin;

att han öfvertager ledningen af en särskild, i sammanhang med fakultetens öfriga kliniker anordnad pediatrik poliklinik och meddelar därtill hörande undervisning; samt

att, så länge undervisningen i de fysikaliska undersökningsmetoderna komme att fortgå efter ofvannämnda plan, e. o. professorn i pediatrik och praktisk medicin vore pliktig att vid tjänstledighet till vikarie afstå tjänstgöringspenningar under de tider, då undervisningskurserna i fysikalisk diagnostik fortginge, men under öfriga delar af året vara från sådan skyldighet befriad.

Teologiska Fakulteten.

Den 24 februari. Tillstyrktes studerandena O. L. T. Peterssons och A. E. Bergs ansökningar att i teologisk-filosofisk examen som examensämne få utbyta teoretisk filosofi mot praktisk. Professoren Johansson ingaf deremot reservation.

Den 3 mars. Anställdes teologie kandidat-examen med filosofie kandidaten *Åke Hassler*, östg.

S. d. Afstyrktes teologie studeranden J. I. Carlsons ansökning om befrielse från de för inträde i predikoämbetet föreskrifna praktiska öfningarna vid universitetet.

S. d. Tillstyrktes Professoren *von Schéeles* ansökning om tjänstledighet från den 9 nästinstundande april till innevarande termins slut, och föreslogs, att, enär alla för vikariat tillgängliga lärare inom fakulteten redan vore upptagne med bestridande af föreläsnings- och examinationsåligganden, ingen vikarie förordnas till uppehållande af professoren von Schéeles föreläsningsskyldighet, men att däremot till uppehållande af hans examinationskyldighet professoren och biskopen *Cornelius* måtte förordnas.

S. d. Afgafs yttrande, att fakulteten icke hade någon att föreslå vid tillsättningen af ett efter docenten O. E. Burman ledigt rörligt docentstipendium.

Den 16 mars. Bifölls teologie kandidaten Claës Elis Johanssons ansökning att varda föreslagen till docent i *apologetik* och beslöts, att skrivelse derom skulle till kanslersämbetet afgå.

S. d. Tillstyrktes studeranden A. Jernbergs ansökning att i teologisk-filosofisk examen som examensämne få utbyta teoretisk filosofi mot praktisk. Biskopen Cornelius, professoren Johansson och e. o. professoren Sundelin ingåfvo däremot reservationer.

S. d. Afgafs yttrande, att fakulteten icke hade någon att föreslå till erhållande af understöd ur Oskar II:s jubelfestdonation.

S. d. Utsågs till dekanus för nästkommande läsår professoren Myrberg.

S. d. Afgafs inforrdadt yttrande i anledning af läroverkskomiténs yttrande och förslag rörande organisationen af rikets allmänna läroverk, i hvad nämnda utlåtande och förslag angå eller hafva betydelse för studierna och examina vid universiteten.

Juridiska Fakulteten.

Den 31 jan. Hemställdes hos kanslersämbetet, att ett årligt arvode af 1,500 kronor skulle åt docent Trygger anvisas af stats-

rådet Hammarskjölds professorslön mot skyldighet för Trygger att deltaga i undervisningen inom fakulteten enligt den anordning, fakulteten kan finna skäligt bestämma. (Sedan bifallet af kansl.)

Den 2 mars. Aflades juris utriusque kandidatexamen af *C. I. A. J. Bergström*, söderman.

Medicinska Fakulteten.

Den 21 februari tillsattes en komité, bestående af professorerna Mesterton, Kjellberg, Hammarsten, Henschen och Pettersson för att i anledning af från professoren Henschen ingifna memorial angående om- och nybyggnad vid det akademiska sjukhuset taga i öfvervägande den praktiskt-medicinska undervisningens behof och härom till fakulteten inkomma med de förslag, som kommitterade funne vara af behofvet påkallade.

Den 28 februari aflades med. licentiat-examen af med. kandidaten J. W. Englund af Göteborgs nation, äfvensom med. kandidat-examen af medicine studerandena, filosofie kandidaten Johan Gustaf Johansson Ekehorn af Smålands nation, Konrad Vahlquist och Johan August Hedlund af Östgöta nation.

S. d. Beslöt fakulteten att till det större konsistoriet anmäla, att fakulteten ej hade någon att föreslå till erhållande af ett efter docenten Burman ledigt rörligt docentstipendium.

Den 14 mars aflades med. kandidat-examen af med. studerandena Set Valentin Lindström af Norrlands nation och Viktor Emanuel Klingberg af Södermanlands-Nerikes nation.

S. d. Beslöt fakulteten anmäla, att fakulteten för detta år icke hade någon att förorda till erhållande af understöd från konung Oskar II:s jubelfestdonation.

S. d. Beslöt fakulteten, att två lediga riksstatens medicinska stipendier, näml. stipendiet för afdelningen anatomi och stipendiet för afdelningen allmän patologi och medicinens historia, skulle anslås lediga att sökas senast onsdagen den 8 nästinstundande april.

Filosofiska fakulteten.

13 mars. Bestämde fakulteten sätt och tid för behandlingen af den till fakultetens yttrande remitterade frågan om läroverkskomiténs betänkande.

S. D. Afstyrkte fakulteten en af fil. kand. *Ad. Meyer*, sthm., ingifven underd. ansökan att i filos. lic.-examen få med *matematik* och *fysik* förena *teoretisk filosofi*.

S. D. Fastställdes reglemente för filosofiska fakultetens resestipendier.

21 mars. Afgaf fakulteten yttrande öfver läroverkskomiténs betänkande, hvarvid såsom fakultetens beslut antogs hvad matematik-naturvet. sektionen i samma ärende beslutat jämte ett tillstyrkande af hvad komiterade föreslagit beträffande stärkande af undervisningen i lefvande språk vid universitetet.

Humanistiska sektionen.

11 mars. Tillkännagafs, att k. mt under d. 13 febr. beviljat kandidaterna Å. Munthes, E. Münchmeijer, H. Hjorths och F. Palmgrens ansökan att i fil. lic.-examen få förena nyuropeisk lingvistik, latin samt estetik, literatur- och konsthistoria;

samt att k. mt d. 6 febr. förordnat, att docent *A. G. Noreen* må under den tid han förestår professuren i nordiska språk uppbära ett arvode af 2,000 kronor årligen från detta års början, med bibehållen rätt att därjämte uppbära docentstipendium.

S. D. Föreslog sektionen, att det anslag å 2,500 kronor årligen, som beviljats för undervisning i slaviska språk vid universitetet, måtte tilldelas docenten *J. A. Lundell*.

S. D. Bedömdes en för fil. doktorsgrad af fil. lic. *F. A. v. Schéele* utgifven och d. 7 mars offentlig försvarad afhandling, "Samuel Grubbe's Skönhetslära".

S. D. Anmälde prof. Nyblom sin önskan att kalla nämde fil. lic. *F. A. v. Schéele* till docent i estetik (kanslerns utnämning skedde d. 18 mars).

S. D. Beslöt sektionen anmäla doc. *H. Schück* att komma i åtanke vid utdelandet af kon. Oscar II:s jubelfeststipendium innevarande år för sitt arbete "William Shakspeare, hans lif och verksamhet".

Matemat.-naturvetenskapliga sektionen.

13 mars. Beslöt sektionen anmäla doc. *O. Widman* att på grund af sitt arbete "Studien in der Cuminreihe" komma i åtanke vid utdelandet af kon. Oscar II:s jubelfeststipendium för innevarande år.

S. D. Valdes prof. *F. R. Kjellman* till sektionsdekan för kommande läsår.

18 mars. Aflades fil. lic.-examen af kand. *J. J. A. Appellöf*, gotl.

S. D. Anmäldes, att kanslern d. 13 mars utnämnt licentiaterna *K. J. Ångström* och *C. A. Mebius* till docenter i fysik vid universitetet.

Biblioteket.

Bland gåfvor, som på sista tiden kommit universitetsbiblioteket tillhanda, förtjänar att särskildt nämnas den dyrbara present, som för några dagar sedan kom från herr *Ilja Kirilovitch Savinkoff*, köpman i S:t Petersburg, bestående i den på hans bekostnad utgifna fotolitografiska upplagan af det kring 1056 skrifna så kallade Ostromiriska evangeliet, som tillhör kejserliga biblioteket i S:t Petersburg. Det ytterst kostbara och praktfulla aftrycket återger med ovanlig tydlighet alla dragen i denna handskrift, som anses vara den äldsta af alla med s. k. Cyrilliska bokstäfver skrifna kyrkoslaviska manuskript.

Från universitetet i Edinburg har ankommit en stor kvartvolym, innehållande berättelsen om dess förlidet år firade trehundraårs jubelfest. Arbetet utmärker sig i typografiskt hänseende genom den solida lyx, som man är van att möta i engelska praktarbeten,

C. A.

København.

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Prisopgaver for 1885.

Den historisk-filosofiske Klasse.

Filologisk Prisoppgave.

(Pris: Selskabets Guldmedaille.)

Allerede i den romerske Republiks sidste og Kejserdømmets tidligere Tid opstod et særligt Forhold, en Modsætning og Kamp, idet det latinske Sprog benyttedes som officielt Meddelelsesmiddel af de romerske Autoriteter i en Række Lande og Provinser med oprindelig græsk eller helleniseret Befolkning, der var i Besiddelse af en selvstændig Dannelse og en den romerske overlegen Litteratur. Dette Misforhold fremtrådte skarpere, efterhaanden som en stor Del af den græske Befolkning, og fra Caracalla af den hele, optoges i romersk Borgerret og fik Ret til Deltagelse i det offentlige Liv, for saa vidt dette i sin absolut monarkiske Form tilstedede folkelig Deltagelse. Men en fuldstændig Modsætning imellem den traditionelle Form for Regeringens lovgivende og administrative Udtalelser og Folkets til den overleverede Dannelse sig støttende Sprog fremkom, da det romerske Rige deltes og en latinsktalende Regering fik sit Sæde i Konstantinopel langt udenfor det latinske Sprogs virkelige Omraade. Det latinske Sprog indtog her en Stilling, der kunstig maatte støttes ved Undervisning og Skoler, i hvilke de, der ønskede at indtræde i Statstjenesten, tilegnede sig den nødvendige, ofte tarvelige, Kundskab og Færdighed i Regeringssproget. Mere og mere maatte imidlertid det virkelige Folkesprog, der ogsaa var og blef Hoffets Omgangssprog, gjøre sig gjældende i Lovgivning og Administration, og tilsidst ganske fortrænge det paa ingen naturlig Grundvold hvilende Latin. Skjønt denne Udvikling i dens store Hovedtræk ligger for Dagen, og navnlig ikke har kunnet undgaa at omhandles af dem, der have sysselsatt sig med Romerrettens Historie i de senere Aarhundreder, er dog den hele Bevægelses Gang og Sammenhæng med almindeligere Litteraturforhold og med Skolerne, saa vidt vi skjønne, ingensteds fremstillet med tilfredsstillende Klarhed. Selskabet ønsker derfor at fremkalde:

Filosofisk Prisoppgave.

(Pris: Selskabets Guldmedaille.)

Ved Siden af den, som det synes, i de sidste Decennier med fornyet Liv vaagnende Diskussion af Ethikens Grundlag og Principer har der i den nyeste Tid ogsaa gjort sig Bestræbelser gjældende for at oplyse den ethiske Udvikling og derigjennem ogsaa de ethiske Principer ved Hjælp af den historiske (sammenlignende)

Methoden, idet man har undersøgt de ethiske Forestillingers og de ethiske Institutioners Sammenhæng med andre Sider af Livet hos forskjellige Folkeslag og i forskjellige Kulturperioder. Da det vil være af Betydning at vinde Klarhed over, hvad der ad denne Vej kan udrettes till Belysning af den filosofiske Ethik's Problemer, stiller Selskabet herved den opgave:

At give en kritisk Fremstilling af de ved den historiske Methode vundne Resultater paa Ethikens Omraade og en Undersøgelse af denne Methodes Betydning for den filosofiske Ethik i det hele.

Forts.

På R. Almqvist & J. Wiksell's förlag:

NY SVENSK TIDSKRIFT

FÖR KULTUR- OCH SAMHÄLLSFRÅGOR, POPULÄR VETENSKAP, KRITIK OCH SKÖNLITERATUR,

utgifven af *Reinhold Geijer*, utkommer under år 1885 enligt samma plan som under näst föregående år, i tio häften — ett i hvar månad med uppehåll under högsomarmånaden — med tillsammans minst 40 tryckark eller 640 sidor.

Penumeration mottages i alla Skandinavians boklädor och postkontor.

Priset är fortfarande 10 kr. för helt år.

Marshäftet innehåller:

Moritur salutamus. Dikt af *Longfellow*. Öfvers. af *Hjalmar Edgren*. — Läroverkskommitténs betänkande I. Af *Hj. Gullberg*. — Svensk Novellistik II. Af *Edvard Lidforss*. — Litteraturanmälingar.

Innehåll:

Gran: Fonctionnement de la justice militaire.

Hildebrand: Sveriges medeltid.

S:t Clair Feilden: A short constitutional history of England.

Lagus: Kellgrens finska lefnadsminnen.

Gemmüle af *A. Ahnfelt* och *svår* af *H. S.*

Burg: Die älteren nordischen runeninschriften.

van t'Hoff: Etudes de dynamique chimique.

Zopf: Die spaltpilze.

Zopf: Die pilzthiere oder schleimpilze.

Eriksson: Om potatissjukan.

Verdandi, tidskrift utg. af "Uffe" och *Lars Hökerberg*.

Skolan och Hemmet, samling af uppsatser, utg. af *Carl Kastman*.

Norsk bogfortegnelse for 1883, udg. ved Universitetsbibliotheket.

Kalevala, öfvers. af *Rafael Hertzberg*.

Universitetsangelägenheter (Upsala, København).